

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta
Katedra systematické teologie
Spirituální teologie

Jana Majerčíková

**INKULTURACE EVANGELIA VINCENTSKÉ SPIRITUALITY
DO PROSTŘEDÍ FRANCIE 17. STOLETÍ**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: ThLic. Pavel Vojtěch Kohut, Th.D.

PRAHA 2008

Tuto práci věnuji Dcerám křesťanské lásky svatého Vincence de Paul Slovenské provincie a všem nemocným a opuštěným, kterým sloužím.

Děkuji vedoucímu své práce ThLic. Pavlovi Vojtěchu Kohutovi, Th.D. za trpělivost, odborné a laskavé vedení, pomoc a cenné připomínky a za povzbuzení a podporu.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a v seznamu literatury a pramenů uvedla veškeré informační zdroje, které jsem použila.

V Praze dne 5. 5. 2008

.....

OBSAH

OBSAH.....	3
ÚVOD.....	5
1. CÍRKEVNĚ DUCHOVNÍ KONTEXT FRANCIE 16. A 17. STOLETÍ.....	6
1.1 Politická situace.....	6
1.1.1 Boj o mocenskou nadvládu.....	6
1.1.2 Snahy o upevnění královského absolutismu.....	7
1.2 Kulturně-náboženský kontext.....	12
1.2.1 Kulturní situace.....	12
1.2.2 Protestantská reforma.....	13
1.2.3 Tridentský koncil.....	14
1.2.4 Nové proudy, hnutí a řehole.....	14
1.2.5 Významné osobnosti katolické reformy.....	15
1.2.6 Náboženská situace na venkově.....	15
1.2.7 Klérus.....	16
1.2.8 Jansenismus.....	17
1.3 Shrnutí.....	18
2. ŽIVOT A DÍLO VINCENCE DE PAUL.....	19
2.1 Životopisná data.....	19
2.1.1 Dětství.....	19
2.1.2 Dospívání a studia.....	20
2.1.3 Roky hledání.....	22
2.1.4 Obrácení.....	24
2.2 Dílo Vincence de Paul.....	26
2.2.1 Počátky služby.....	27
2.2.2 Objevení životního poslání.....	27
2.2.3 První dílo.....	28
2.2.4 Rozvoj děl.....	29
2.2.5 Misijní společnost.....	31
2.2.6 Úterní konference.....	32
2.2.7 Luisa de Marillac.....	32
2.2.8 Vznik Společnosti dcer křesťanské lásky.....	33
2.2.9 Opuštěné děti.....	34

2.2.10 Rada svědomí.....	35
2.3 Shrnutí.....	35
3. ANALÝZA SPISŮ SVATÉHO VINCENCE DE PAUL Z POHLEDU INKULTURACE	
.....	37
3.1 Vymezení některých pojmů.....	37
3.1.1. Kultura.....	37
3.1.2 Inkulturace.....	38
3.1.3 Spiritualita.....	39
3.1.4 Shrnutí.....	40
3.2 Prvenství Boha.....	40
3.2.1 Boží vláda v životě člověka.....	40
3.2.2 Bůh, původce každého dobrého díla.....	42
3.3 Pokora.....	43
3.3.1 Pokora jako základ evangelní dokonalosti.....	43
3.3.2 Pokora představených.....	44
3.3.3 Pokora pravých služebníků.....	45
3.4 Prostota.....	46
3.4.1 Prostota, evangelní ctnost.....	47
3.4.2 Prostota, ctnost chudých.....	47
3.4.3 Prostota jako životní styl.....	48
3.5 Služba jako projev lásky a milosrdenství Boha.....	49
3.5.1 Je jedna láska.....	49
3.5.2 Služba jako účast na utrpení světa.....	50
3.5.3 Služba jako projev činné lásky.....	52
3.6 Zapojení laiků do služby církve.....	55
ZÁVĚR.....	57
SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ.....	59
Prameny.....	59
Dokumenty církve.....	59
Sekundární literatura.....	59
Články.....	60
ANGLICKÁ ANOTACE.....	61

ÚVOD

Bůh mluví v dějinách ke každému člověku osobně, s ohledem na jeho konkrétní situaci. Člověk dává odpověď na Boží výzvy svým postojem k životu. Může zůstat lhostejný. Může však zachytit volání a upřímným hledáním porozumět znamením doby a stát se jejich prorokem.

Vincenc de Paul byl člověkem, který Boží volání zachytil. Otevřel se Bohu a možno říci, že se stal jeho ikonou. Jeho životní moudrost spočívá v modlitbě a v lásce. V lásce evangelní, která se nespokojí s krásnými slovy, avšak mluví konkrétními skutky.

Téma inkulturace evangelia vinčentské spirituality jsem zvolila ze dvou důvodů. Vincenc de Paul se inspiroval výhradně evangeliem a vnášel jeho poselství do kultury Francie způsobem originálním a nadčasovým. Z toho plyne, že vinčentská spiritualita je i dnes živá a aktuální. Je třeba objevit její hloubku a velikost, čerpat z bohatství jejího pramene a uvádět ji do života současné společnosti.

V bakalářské práci chci na základě historických dokumentů a literárních pramenů nejdříve nastínit dějiny francouzské společnosti 17. století, které Vincenc de Paul ovlivnil svou duchovní naukou. Historickým souvislostem z kulturně-náboženského pohledu je věnována první část práce.

Druhá část představí život a dílo Vincence de Paul. Toto dílo trvá již bezmála tři sta osmdesát let, nadále se rozvíjí v nově vznikajících společenstvích a šíří se do všech kontinentů. Je to díky tomu, že bylo postaveno na pevném základu evangelní zvěsti Ježíše Krista. Prostotou životního stylu je schopné přiblížit se člověku v každé době.

V úvodu třetí části krátce vymezím pojmy kultura, inkulturace a spiritualita, a to z hlediska teologického. Tyto pojmy budou východiskem pro analýzu spisů Vincence de Paul. Ostatní nejobsáhlejší část bude věnována vlastní analýze spisů Vincence de Paul z pohledu inkulturace. Jednotlivé texty budou rozčleněny podle základních rysů vinčentské spirituality. Protože je Vincenc objevil v evangeliu, budu je zároveň hledat v Ježíšově životě a jeho nauce.

Vinčentská spiritualita je ve své podstatě hlásáním radostné zvěsti chudým. Je tedy inkulturací evangelia do prostředí Francie 17. století.¹

¹ V této práci bude použito běžných biblických zkratk podle českého ekumenického překladu Bible vydané Českou biblickou společností z roku 2006. Jedinou jinou používanou zkratkou je „K“, kterou označuji Konstitúcie a štatúty dcér kresťanskej lásky. Nitra: Spoločnosť dcér kresťanskej lásky sv. Vincenta de Paul, 2005.

1. CÍRKEVNĚ DUCHOVNÍ KONTEXT FRANCIE 16. A 17. STOLETÍ

Boží slovo má moc pronikat napříč kulturami v každé době. „... je živé, mocné a ostřejší než jakýkoli dvousečný meč“ (Žd 4,12). Aby bylo možné sledovat cestu, kterou se evangelium nově vtělilo do prostředí Francie 17. století, bude potřebné naznačit alespoň částečně historické pozadí období, které tomuto století předcházelo. Šestnácté století je totiž stoletím, kdy se narodil Vincenc de Paul, iniciátor spirituality, o níž bude v této práci pojednáno.

1.1 Politická situace

Šestnácté a sedmnácté století bychom mohli nazvat stoletími mnoha změn. Jakési nové období v dějinách Francie. Různá reformní hnutí, o kterých se budu zmiňovat postupně, začínají otřásat samými základy státu a projevují se také zpochybňováním náboženských autorit. Francouzské království bude procházet těmito proměnami až do Francouzské revoluce.

1.1.1 Boj o mocenskou nadvládu

Ludvík XI. posílil soudržnost francouzského království natolik, že se Francie mohla stát dominantní mocností. Podobně jako měla v předchozích stoletích svého nepřítele v Anglii, ani šestnácté století v tom nebylo výjimkou. Mnohé evropské národy se sjednotily pod císařskou korunou Karla V. z rodu Habsburků. Evropu tedy ovládají dvě katolické mocnosti. Habsburkové vládnoucí v Rakousku a Španělsku a Francie. Obě dvě mocnosti soupeří o nadvládu.

Území Francie bylo mnohem menší než rozsáhlá císařská říše,² přesto bylo francouzské království ve výhodě. Bylo národně uvědomělé a mělo dostatečnou politickou a náboženskou jednotu. Císařská říše byla utvořena národy mluvícími odlišnými jazyky, se svou vlastní kulturou. Tyto národy často sledovaly své ekonomické, politické či národnostní zájmy.

² Do císařské říše patřilo Španělsko, část Svaté říše římské, Nizozemí, Franche-Comté, Milánsko, Neapolské království, Sardinie. Srov. FERRO Marc: Dějiny Francie. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006, 96-97.

František I.³ pokračoval po neúspěšných volbách na císařský trůn v roce 1519 ve válkách proti španělským Habsburkům. Vedl čtyři války proti císaři Karlovi V. Chtěl totiž území Francie rozšířit o Milánsko, které nakonec ztratil. Zároveň však chtěl oslabit jednotu Karlovy říše a tím i jeho moc. Podporoval tedy německé protestanty a protihabsburská orientace ho vedla v roce 1536 k uzavření spojenecké smlouvy s tureckým sultánem Sülejmanem I. Tato politika měla za následek vnitřní oslabení monarchie, znehodnocení peněz a nespokojenost obyvatelstva.

I přes tyto neblahé následky syn Františka I., Jindřich II.⁴, pokračoval v plánech svého otce. Zatímco oba podporovali německé protestanty, báli se náboženských rozbrojů ve své zemi. Ve skutečnosti jim však nemohli zabránit. Ve Francii se začal šířit kalvinismus, který zde dostal národnostní charakter. Francouzští stoupení kalvinismu přijali jméno hugenoti⁵. Toto učení bylo přijato i francouzskými knížaty jako byli Ludvík de Condé a Antonín de Bourbon. Počet jejich společenství stoupal natolik, že již v roce 1558 jich bylo dvě sta padesát. František I. již vytušil nebezpečí a začal hugenoty pronásledovat. Jindřich II., aby se mohl soustředit na boj proti nim, ukončil v roce 1559 vleklý konflikt s Habsburky mírem v Cateau-Cambrésis. Umírá v témže roce v rytířském turnaji, který byl uspořádán na počest svatby jeho dcery Alžběty de Valois se španělským králem Filipem II.

1.1.2 Snahy o upevnění královského absolutismu

Jindřich II. po sobě zanechal tři nezletilé syny, Františka II., který brzy umírá, Karla IX. a Jindřicha III. Vlády se chopila vdova po Jindřichovi Kateřina de Medicis⁶, Florent'anka. Byla k náboženským sporům tolerantnější. Snažila se tedy utlumit vášně. Připoutala ke dvoru vůdce katolíků i protestantů. Ti využili situace k útoku na královský absolutismus. Začíná boj o podíl na moci mezi králem, šlechtou a generálními stavy shromážděnými v Orléans. Ultrakatolíci kritizovali rostoucí nezávislost panovníka na papeži. Protestanti zpochybnili samotnou podstatu královské moci a žádali reformu

³ František I., francouzský král 1515-1547, první z pěti francouzských králů z angoulémské větve – dynastie Valois. Srov. Francois Ier, in: MÉVEL Jean-Pierre: Dictionnaire Hachette Encyclopédique illustré, Paris, Hachette Livre, 1994, 768.

⁴ Jindřich II., francouzský král 1547-1559, syn Františka I. Srov. Henri II, in: MÉVEL: op. cit., 887.

⁵ Tento název pochází pravděpodobně z deformovaného německého slova *Eidgenossen*, konfederáti nebo sdružení a název „eiguenotz“ nesla jedna švýcarská strana. Srov. POLÁČEK Klement: Slnko prerazilo mrákavy. Trnava: SSV, 1992, 13.

⁶ Kateřina de Medicis, královna-regentka Francie, matka tří posledních králů dynastie Valois. Srov. Catherine de Médicis, in: MÉVEL: op. cit., 305.

duchovenstva. V obou táborech byli nespokojenci. Královna usilovala o kompromis a oběma stranám vnutila mírový edikt z Amboise,⁷ který opravňuje protestanty veřejně vykonávat své obřady a konat synody za podmínky, že se to děje za městskými hradbami. Obě strany se přes všechna opatření seskupily. Protestanti chtěli vytvořit paralelní společnost. V regionech jako v Poitou, v údolí Rhône a Garonny se šlechta masově přiklonila k novému náboženství. Následovaly ji i další sociální skupiny, zvláště inteligence, obchodníci, řemeslníci. Nejprve bylo jejich cílem ochránit krále před vlivem Guisů. Postupně se z nové náboženské skupiny hugenotů stává politická strana.

Opačná silnější katolická strana chtěla být nejprve stranou Boha. Shromažďovala se kolem Montmorencyů, Guisů a Montluců. Získávala na svou stranu lid a bojovala proti ediktům udělujícím práva hugenotům.

Mezi těmito nesmiřitelnými tábory se zvedly umírněné hlasy, vyzývající k ukončení vraždění a masakrů. Patřil k nim například královny Kateřiny de Medicis Michel de L'Hopital a další. Nazývali se „politici“.⁸

Konflikt začal jako boj mezi dvěma šlechtickými rody, rodem Guisů a rodem Condé. Nejprve byl soupeřením o moc, avšak v roce 1562 masakrem ve Wassy změnil svou povahu. Hugenoti i navzdory lednovému zákazu konali bohoslužbu ve městě. Guisovi vojáci na ně začali střílet z arkebuz⁹ a vévoda se snažil dobýt stodolu, kde se modlili. Rozpoutala se série válek, přepadení, atentátů a násilností. Ideou admirála de Coligny, jednoho z protestantských vůdců, bylo přenést válku mimo Francii.

Francouzské vnitřní spory přerostly hranice země a staly se součástí evropského konfliktu. Nizozemí zachvátilo povstání. Karel IX. a admirál de Coligny se rozhodli pro pomoc Vilémovi d'Orange¹⁰. Proti nim stál Filip II., královna Marie Stuartovna, Guisové a Lotrinsko. Kateřina de Medicis hledá smířlivou cestu, avšak jak protestanti, tak katolíci se snaží tyto snahy rozbít. Zde již nejsou ve hře náboženské ideje, ale politická moc. Dne 22. června 1572 došlo ke střetu. Jeden z Guisů výstřelem z arkebuzy zranil admirála de Coligny a roztříštil mu levou paži. Kateřina de Medicis, aby zabránila přímému setkání admirála s králem Karlem IX., uspořádala okázalou demonstraci sympatií a s celým

⁷ Mírový edikt z roku 1563. Srov. L'edit d'Amboise, in: MÉVEL: op. cit., 63.

⁸ Srov. FERRO: op. cit., 100.

⁹ Jeden z prvních druhů palných zbraní, vyvinutý z píšťaly, ručnice střední ráže používaná pěchotou od 15. do 17. století. Srov. Arkebuza, in: KRAUS Jiří a kolektiv autorů: Nový akademický slovník cizích slov, Praha: Academia, 2006, 74.

¹⁰ Vilém I. d'Orange, 1533 – 1584, zvaný také Mlčenlivý nebo Mladší, vůdce nizozemské revoluce a odboje proti španělským Habsburkům, zakladatel nizozemské státnosti. Pocházel z německého rodu nasavských hrabat. Byl synem hraběte Viléma Staršího Nasavského. Zdědil v jižní Francii oranžské knížectví. Spřízněn byl s francouzskými rody de Bourbon a de Coligny. Srov. Vilém I. Oranžský, in: ČORNEJ Petr, KUČERA Jan P., VANÍČEK Vratislav a kolektiv: Evropa králů a císařů, Praha: Ivo Železný, 2005, 376.

dvorem doprovázela syna krále na návštěvě u něho. Král žádal pomstu, ale Kateřině se ho podařilo uklidnit. Rána občanské války se však znovu otevřela.

Dne 24. srpna 1572, v den svatby Markéty de Valois¹¹ s Jindřichem de Navarra¹², vévoda de Guise spáchal atentát na Colignyho přímo v jeho příbytku. Poté následoval masakr protestantských vůdců v Louvru a vraždění po celé Paříži. Tato událost vešla do dějin pod názvem „Bartolomějská noc“. Zuřivost se rozšířila i na venkov. Vyžádala si asi deset tisíc obětí, z toho pětina připadá na samotnou Paříž. Nadále zůstává otázkou, kdo je za Bartolomějskou noc zodpovědný. Karel IX. se po této události stáhl do pozadí a politickou scénu ovládli Guisové.

Jindřich III., nejmladší syn Jindřicha II., se ujal vlády v roce 1574. Zpočátku vystupoval proti hugenotům, avšak koncem osmdesátých let se dostává do konfliktu s katolickým rodem Guisů. Jindřich Guise se stal vůdcem Ligy. Byli to katoličtí radikálové, kteří chtěli převzít moc do vlastních rukou. Paralelně k této šlechtické katolické asociaci se v Paříži vytvořila liga měšťanů a lidu. Ligisté chtěli dostat pod kontrolu královské finance. Jindřich III., který byl krátce polským králem, ze zkušenosti věděl, že tím panovník ztrácí moc. Zorganizoval tedy v prosinci 1588 vraždu vévody Jindřicha Guise. Po vraždě dal popravit i jeho bratra Ludvíka, kardinála lotrinského,

Jindřichovo manželství s Luisou Lotrinskou zůstalo bezdětné a když byl v roce 1589 Jindřich III. zavražděn fanatickým dominikánským mnichem Jacquesem Clément, rozpoutal se boj o nástupnictví. Toto právo měla knížata bourbonská, jako mladší větev královského rodu pocházejícího od Roberta, šestého syna svatého Ludvíka.¹³

V době, kdy vládla Kateřina de Medicis, byl hlavou rodu Antonín Bourbonský s titulem navarrského krále. Po smrti Antonína se stal jeho nástupcem Jindřich III. de Navarra, který byl v té době manželem Markéty de Valois, a tedy právo nástupnictví bylo na jeho straně. Jindřich však byl hugenot. Svatá liga se tedy spojila se španělským králem Filipem II. proti němu. Jindřich postupně zaznamenával úspěchy v jižních provinciích, kde ho i vojsko uznalo za právoplatného nástupníka trůnu. Trůn však byl v Paříži a Liga zavřela brány města. Jindřich město obklíčil a obléhal celý rok. Nakonec však sám Jindřich pochopil, že pokud chce nastoupit na trůn, musí se smířit s církví. V roce 1593 mu papež Klement uděluje absoluci a Jindřich je korunován francouzským králem v katedrále

¹¹ Markéta de Valois byla dcerou Jindřicha II. a Kateřiny de Medicis, zvaná také královna Margot. Srov. Marguerite de Valois, in: MÉVEL: op. cit., 1162.

¹² Jindřich IV. de Navarra, francouzský král, zakladatel dynastie Bourbon. Byl synem Antonína de Bourbon, vévody z Vendôme a Jany d'Albert, královny navarrské, potomek šestého syna svatého Ludvíka. Srov. Jindřich IV. Navarrský, in: ČORNEJ, KUČERA, VANÍČEK: op. cit., 188.

¹³ FERRO: op. cit., 101-109.

v Chartres. Jako nástupce na francouzském trůnu po Jindřichu III. z dynastie Valois přijal označení Jindřich IV. V roce 1594 vstupuje do Paříže, která ho slavnostně vítá. Králova konverze způsobila rozpad Ligy, protože ztratila důvod své existence. Jeho nástupnictví bylo pro Francii zničenou občanskými válkami požehnáním. Snažil se zmírnit napětí mezi katolíky a hugenoty a nantským ediktem z roku 1598 zaručil oběma vyznáním náboženskou svobodu. V poměrně krátké válce s Filipem II. získal zpět francouzské kraje. Nakonec smlouvou z Vervins, kterou podepsal Filip II., obnovil dohody z Cateau-Cambrésis a ukončil válečný konflikt se Španělskem.

Jindřichův osobní život byl však poznačený citovou nestálostí vůči ženám. Své první manželství s Markétou de Valois dal zneplatnit a oženil se s Marií de Medicis, která mu dala syna Ludvíka, dědičného prince. Vystřídal však i mnoho milenek. V roce 1610 umírá násilnou smrtí zavražděný rukou fanatika François Ravailac.

Dědic trůnu Ludvík XIII. byl devítiletý chlapec. Znova vládne žena-regentka, Marie de Medicis, jeho matka. Je pověřčivá, panovačná, neschopná pokračovat v díle svého manžela. Dostala se do vleku italského šlechtice, dobrodruha Conciniho, kterého povýšila na maršála. Šlechta i hugenoti využili její neschopnosti a žádali o rozšíření svých svobod. Královna ustupovala ve prospěch všech do takové míry, že to otrásl monarchií. Hledá oporu sňatkovou politikou ve Španělsku. To se jí podařilo. Syn Ludvík se oženil s Annou Marií d'Autriche, dcerou Filipa III.¹⁴ a dcera Alžběta se provdala za syna španělského krále.

Ludvík XIII. převzal vládu v roce 1617. Podrážděn chováním Conciniho, dal ho zavraždit a královna matka musela utéct do ciziny. Šlechta a přívrženci královny však nebyli spokojeni s jeho vládou, rozpoutala se tedy znovu občanská válka. Po několika letech se král s matkou smířil, ale vnitřní napětí pokračovalo dál. V roce 1624 král svěřil vládu kardinálovi Richelieu¹⁵. Povýšil ho na státního ministra. Richelieu nejprve zavedl přísný řád uvnitř říše, přemohl hugenoty a potrestal zrádce i ty, o kterých se domníval, že jsou zrádci. V roce 1635 se obratně včlenil do třicetileté války, kterou vedli Němečtí protestanti proti císaři Ferdinandovi II. Marie de Medicis jako ztělesnění spojení se Španěly oceňovala a schvalovala postoj kardinála Richelieu vůči hugenotům, ale stavěla se nepřátelsky ke spojení, které Richelieu uzavřel s německými knížaty, s dánským králem a se Švédskem. Král naopak tuto politiku schvaloval, protože směřovala k upevnění monarchie. Za pomoci dobře organizovaného vojska Richelieu položil základy budoucí

¹⁴ Filip III. španělský a portugalský král 1598 – 1621, z dynastie Habsburků. Srov. Filip III. in: ČORNEJ, KUČERA, VANÍČEK: op. cit., 108.

¹⁵ Armand Jean du Plessis Richelieu, 1585 – 1642, biskup z Luçon, jmenován kardinálem roku 1622, státní ministr, člen Královské rady krále Ludvíka XIII. Srov. Richelieu, in: MÉVEL: op. cit., 1636.

nadvlády Francie v Evropě. Pro Francii samotnou, po období velké neúrody a hladu, pustošenou morovou epidemií zavlečenou cizími armádami, to však znamenalo nové utrpení, hlad a ztráty na životech.¹⁶

Richelieu umírá v roce 1642. O rok později 14. května 1643 umírá i král Ludvík XIII. na následky dlouhodobé nemoci. Téhož dne před třiatřiceti léty byl zavražděn jeho otec Jindřich IV. De Navarra. Jako dědice trůnu zanechal Ludvík svého pětiletého syna, budoucího krále Ludvíka XIV.

Den po smrti Ludvíka XIII. pařížský parlament svěřil královně-matce péči o výchovu krále i absolutní, plnou a celou zprávu záležitostí království v období neplnoletosti nového monarchy. Anna Marie d'Autriche se stala na deset let regentkou s plnou mocí. Na tento nový úkol nebyla připravena, protože ji Richelieu držel v izolaci. Obklopila se tedy rozvážně skupinou kompetentních rádců. Před svou smrtí určil Richelieu svým nástupcem Júlia Mazarina¹⁷. Potvrdil ho i král. Mazarin byl sice Ital, ale uměl dobře hájit francouzské zájmy. Královna ho ve funkci formálně potvrdila. Po celou dobu regentství a v prvních letech vlády Ludvíka XIV. měl Mazarin plnou moc jako premiér francouzské vlády.

Nové války vyžadovaly nové příjmy pro stát, proto Mazarin uložil poddaným neúnosné daně. To vyvolalo v parlamentě revoltu proti jeho vládě. Když skončila válka se Španělskem vítězstvím Francie, kardinál dal uvěznit vůdce parlamentní opozice. V Paříži se zvedla vlna ještě silnější reakce. Tak vznikla nová občanská válka, zvaná *fronda*¹⁸. Trvala od roku 1648 do roku 1653. Probíhala ve dvou fázích. Nejprve to byla fronda parlamentu, kdy se vzbouřil lid a parlament proti daňové politice. Ta byla v krátkém čase potlačena knížetem de Condé. Brzy na to vznikla feudální fronda, ve které se vzbouřila šlechta proti omezování svých privilegií. Jevišťem občanské války byla znovu Paříž.

Kníže de Condé, opojen úspěchem, se nyní postavil proti Mazarinovi i proti královně. Mazarin ho dal uvěznit, ale protože za knížetem stály další oblasti Francie, propustil ho na svobodu. Mazarin s královským dvorem musel prchat z města. Avšak výstřednosti knížete de Condé pobouřily Pařížany natolik, že nakonec musel opustit město

¹⁶ Srov. FERRO: op. cit., 113-115.

¹⁷ Julius Mazarin, 1602-1661. Původem byl Ital. Jeho politická kariéra začala účastí v papežské delegaci na mírových rokováních v Cherascu v roce 1631. Zde se rozhodne postavit na stranu Francie. Kardinál Richelieu si povšimne talentu mladého diplomata a vezme ho pod svoji ochranu. Na radu kardinála byl jmenován nunciem ve Francii v letech 1634 až 1636. V roce 1639 znovu na radu kardinála se vzdává papežské služby a zůstává ve Francii. V následujících letech mu věrně slouží a kardinál Richelieu se mu postaral o kardinálský klobouk. Srov. ROMÁN José Maria: Svätý Vincent de Paul. Bratislava: Charis spol. s.r.o., 2002, 514.

¹⁸ Fronda, hračka pro děti. Ve skutečnosti to bylo odbojné hnutí francouzské šlechty a buržoazie, revolta bez skutečného cíle, přitom velmi vražedná občanská válka. Srov. FERRO: op. cit., 118.

a Paříž se znovu stala věrnou monarchii. Mezitím se stal Ludvík plnoletým, přenesl královský dvůr do Paříže a s ním se vrátil i Mazarin, který byl znovu u moci. Krutě potrestal vůdce vzpoury. Parlament přišel o všechna svá práva a byl nastolen řád. Mazarin zůstal u moci až do své smrti v roce 1661. Ludvík XIV. zavedl mnohé reformy, hospodářsky pozvedl říši a vytvořil předpoklady pro blaho občanů. Dlouhým a rozumným panováním si získal titul „Veliký“ a také „Král Slunce“.¹⁹

1.2 Kulturně-náboženský kontext

Současně s výše popsányi politickými poměry dvou století ve Francii, utvářela svou historii i náboženská scéna. Je nemožné oddělit tyto dva aspekty života, poněvadž se navzájem prolínaly a podmiňovaly.

Církev ve Francii 16. a 17. století byla úzce propojena se státem. Oficiálním náboženstvím byl katolicismus. Církev potřebovala reformu, která však z politických důvodů velmi zaostávala. Dekrety Tridentského sněmu byly přijaty až v roce 1615 a uveřejněny ještě později. Reforma episkopátu a duchovenstva se bude uskutečňovat pomalu a postupně a to více jednotlivci než institucionálně.

1.2.1 Kulturní situace

V oblasti vědy a kultury přispěl k rozvoji vynález knihtisku. Francie byla v té době opožděná za sousedními zeměmi. V západní Evropě vzniklo na třicet nových univerzit, kde se šířily náboženské spisy v latině nebo v národním jazyce. Ve Francii se dítětem knihtisku stává luterství. Ve městech a městečkách se reformační ideje šířily velmi rychle. Zasáhly celou zemi s výjimkou Bretaně a střední Francie. Přesto však rolníci, kteří představovali převážnou část obyvatelstva, nadále uctívali svaté a v dosud feudální společnosti končil vliv městských idejí před branami paláců. Síly odporu se projevily na pařížské teologické fakultě, kde byl sepsán seznam knih, které měli dobří katolíci zakázáno číst.

Ve francouzské literatuře zaujímá přední místo próza. Francie dává přednost jazyku dialogu a konverzace. Tento způsob zajistil francouzskému jazyku primát, kterého později využijí intelektuálové.

V úsilí francouzských králů znovu dobýt a získat italská města byla vize kulturního bohatství. Italská města mohla sloužit jako nevyčerpatelný zdroj knih, maleb, mramoru

¹⁹ Srov. FERRO: op. cit., 118-128.

a zlata. Války v Itálii přispěly k proniknutí renesance do Francie. V architektuře bylo novou módou stavět podle Vitruviových zásad, které se šířily pomocí knihtisku a vyšly i ve francouzštině.

František I., aby dodal nového lesku královským palácům v Paříži, povolal na královský dvůr italské mistry. Tak změnil svůj vzhled Louvre, zámek Anet, ale i nádvoří paláce Assézat v Toulouse představovalo dokonalý příklad klasického období francouzské renesance. Metropolí kulturního života se však nadlouho stala Paříž. Vzdávající nádhera královského dvora a šlechty se ostře odrážela od situace lidu sužovaného morem, hladem a válkami.²⁰

1.2.2 Protestantská reforma

Když se německá knížata přiklonila k Lutherovi,²¹ Německo bylo brzy nábožensky i politicky roztržštěné. Již bylo zmíněno, že francouzští králové František I. a Jindřich II. je podporovali, aby oslabili moc císaře. Tento postoj vedl k tomu, že Lutherovo hnutí ovlivnilo i domácí politiku Francie, tedy i zde nastaly náboženské rozpory.

Podnět vyšel od Jana Kalvína²². V roce 1536 vydal své hlavní teologické dílo *Religionis christianae institutio*, ve kterém zastává nauku o předurčení člověka ke spáse či k zatracení. Kalvínova nauka byla v jasném rozporu s katolickým učením, podle kterého je člověk schopen účinně spolupracovat s Boží milostí na své spáse. V letech 1559 až 1561 vyslal Kalvín do Francie víc než sto dvacet misionářů. Brzy se přibližně desetina obyvatel přiklonila k novému učení. Reformátor usiloval především o nápravu církve a připustil i možnost mučednictví. Byla vytvořena konzistoř, která se rozešla s papežstvím v náboženských i sociálních otázkách. Kazatelé žádali od věřících úplnou segregaci. Zakazovali sňatky s papeženci, vyzývali je, aby se zbavili všech papeženeckých pověr a aby se zavázali, že se nebudou účastnit „ohavnosti mše“. Z původní ideje mučednictví

²⁰ Srov. FERRO: op. cit., 91-99.

²¹ Martin Luther, 1483-1546. Narodil se v Eisleben. Začal studovat na právnické fakultě v Erfurtu, ale brzy tohoto studia zanechal. Vstoupil k augustiniánům. V r. 1511 byl poslán do Wittenbergu, kde dosáhl doktorátu z teologie. V roce 1520 bylo odsouzeno jeho učení a papežem Lvem X. byl exkomunikován. Na základě jeho učení vzniká v Německu protestantská reforma. Srov. Luther, in: MÉVEL: op. cit., 1122-1123.

²² Jan Kalvín, 1509-1564. Narodil se v Noyonu v Picardii jako syn biskupského úředníka. V Paříži, Orléans a v Bourges se věnoval humanistickým a právnickým studiím. Seznámil se se stoupenci reformační nauky a r. 1533 se k ní sám přiklonil. Srov. KADLEC Jaroslav: Dějiny katolické církve III. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci, 1993, 322.

k očištění církve se stal boj vedoucí k občanským válkám. Takto kalvinismus ve Francii dostal nacionalistický charakter a jeho stoupenci přijali jméno „hugenoti“.²³

1.2.3 Tridentský koncil

Všichni křesťané, kteří přáli reformě církve, nemuseli nezbytně přijmout za své Lutherovy nebo Kalvínovy teze. Neschvalovali ani vytvoření konkurenčních církví. I v této době lze tedy odlišit ty, kdo chtějí obnovit především velikost církve a papežství od těch, kteří chtějí bojovat na jedné či na druhé straně.

Tridentský koncil konaný v letech 1545 až 1563 znamenal vrchol papežských snah definovat katolickou víru. Globální zkoumání všech problémů náboženství a vztahu církve a státu učinilo z jeho kánonů a dekretů jeden z mezníků v dějinách křesťanského myšlení. Převyšuje všechny dosavadní koncily jak délkou trvání, tak významem pro vnitřní život církve. Svého prvotního účelu, znovuzískání protestantů, nedosáhl. Přerostl však daleko tento okamžitý účel. Především zjednal jasno v mnoha věroučných otázkách. Tridentská usnesení a jednání ukázala takovou náboženskou hloubku a teologickou sílu, že si každý musel uvědomit, že o duchovním úpadku církve nelze mluvit. Tridentský koncil posílil důvěru katolíků v učitelský úřad církve a v její hierarchii.²⁴

1.2.4 Nové proudy, hnutí a řehole

Vůle obnovit katolicismus v původní čistotě se uvnitř katolické církve projevuje vznikem a působením nových proudů, hnutí a řeholí.

Reformují se staré řehole a žebravé řády,²⁵ šíří se řád kapucínů zaměřený na pomoc chudým. Novou zbraní katolické reformy se stává španělský mysticismus, jehož hlavními představiteli jsou Jan od Kříže a Terezie z Ávily. Obnova se šíří především prostřednictvím literárních děl.

Působení Ignáce z Loyoly a jezuitů, schválených papežem Pavlem III. roku 1540, bylo výrazným znakem obnovitelského nadšení. Ignác přešel od ideálu rytířského boje k ideálu duchovního rytířství. Savojané se seskupili kolem jeho *Duchovních cvičení*,

²³ Srov. FERRO: op. cit., 94.

²⁴ Srov. KADLEC: op. cit., 341.

²⁵ Patřili k nim benediktini, augustiniáni, karmelitáni, dominikáni, františkáni. Srov. DODIN André: *Spiritualita sv. Vincence de Paul*. Olomouc: Matice cyrilometodějská s.r.o., 1996, 11-15.

Exercitia spiritualia, příručky vyzývající k následování Krista prostřednictvím duchovních cvičení a apoštolátu.²⁶

Francouzská škola 17. století byla školou spirituality, která se šířila z pařížské farnosti svatého Sulpicia, odtud je i její další označení „sulpiciánská škola“. Někdy je nazývána i „školou berulliánskou“ podle prvního ze tří zakladatelů. Jsou to: kardinál Petr de Bérulle, P. de Condren a ctihodný Jan Jakub Olier, zakladatel Společnosti svatého Sulpicia.²⁷

1.2.5 Významné osobnosti katolické reformy

Mezi nejznámější osobnosti katolické reformy ve Francii patřil František Saleský. Od roku 1602 působil jako ženevský biskup se sídlem v Ancecy. Napsal dvě významná díla o duchovním životě *Uvedení do zbožného života* a *Pojednání o lásce k Bohu*.

Neméně významnou osobností byla madame Barbe Avrillot Acarie, která se zasloužila o příchod reformovaných karmelitek z Ávily. Sama se nakonec stáhla na Karmel, kde v roce 1618 zemřela v pověsti svatosti jako sestra Marie od Vtělení.

Z dalších osobností to byla Jana Františka Frémyot de Chantal, zakladatelka Dcer navštívení Panny Marie v Ancecy, Petr Fourier, reformátor Kongregace kanovníků a spoluzakladatel kongregace Notre-Dame společně s Alix le Clerc, Jan Eudes, který založil Kongregaci Ježíše a Marie, Adrián Bourdoise, zakladatel semináře u svatého Mikuláše de Chardonnet, biskup Alan de Solminihac a Luisa de Marillac.

1.2.6 Náboženská situace na venkově

Jak již bylo řečeno, šlechta a bohatí lidé, kteří tvořili vyšší sociální vrstvu, se na mnoha místech přidali k hugenotům. Venkovský lid, který tvořil osmdesát procent populace, zůstal katolický. Reformátorské snahy jej neovlivnily, protože většina neuměla číst ani psát. Přetrvávala zde tradiční lidová zbožnost. Často však se k ní přidávaly pověry a různé formy okultismu. To vše bylo způsobeno i náboženskou nedbalostí a ignorancí pastýřů. Kvůli velké bídě, hladu a utrpení, způsobených válkami a nemocemi, se lid

²⁶ Srov. FERRO: op. cit., 95.

²⁷ Srov. HEROLD Miroslav: Louis Lallement, in: Jezuité 6 (2000) 24-25.

oddával alkoholismu a jiným neřestem. „Chudý vesnický lid umírá hlady a vystavuje se zatracením“²⁸, opakoval Vincenc de Paul celý svůj život.

1.2.7 Klérus

Duchovenstvo ve Francii 16. a 17. století bylo základním problémem katolické reformy. Volání po obnově vyšlo již od Martina Luthera a jeho stoupenců. Stalo se však i předmětem tridentského projektu reformy. Vincenc de Paul píše: „Církev na mnoha místech upadá následkem nepořádného života kněží. Oni ji ruínují a ničí. Je až příliš zjevné, že zkaženost kněží je hlavní příčinou úpadku církve.“²⁹

Život mnoha kněží byl pohoršlivý. Oddávali se hazardním hrám, opilství, žili v konkubinátu. Jejich nejčastějšími negativními vlastnostmi byla lakota, nedostatek soucitu s chudými často mnohem větší než u laiků, nedostatek péče o pořádek a čistotu v kostelech. K tomu se přidružovala obecná neznalost liturgických obřadů a vůbec základních pravd víry. Zanedbanost lidu byla výsledkem nedostatku kvalifikace kněží. Svědectví o úpadku byla velmi početná. Když Vincenc de Paul vyprávěl svým spolubratřím o misii ve Folleville, řekl o situaci duchovenstva na tomto místě: „Již zmiňovaná paní se jednoho dne zpovídala jistému knězi. Všimla si, že jí nedal rozhřešení: něco si zamumlal mezi zuby. Podobně učinil i podruhé, když se u něho zpovídala. Toto ji zarazilo natolik, že jednoho dne požádala jistého řeholníka, aby ji přinesl písemně formulí rozhřešení, což také udělal. Při následující zpovědi tato dobrá paní požádala faráře, aby vyslovil slova rozhřešení, která měla na papíře. On to učinil. A tak to dělala pokaždé, když se u něho zpovídala. Pokaždé, když se šla zpovídat, podala mu papír, protože neznal slova, která bylo potřeba vyslovit, tak byl nevědomý. Když mi to řekla, dával jsem si pozor zvláště u těch, u kterých jsem se zpovídal. Zjistil jsem skutečně, že je to pravda a že někteří neznali slova rozhřešení“³⁰. Pramenem tohoto neblahého stavu byl systém udělování beneficií. Jejich udílení bylo výsadou světských patronů, a to krále, parlamentu anebo feudálů. Dále takzvaná komenda. Ta dovoľovala propůjčit světským osobám i dětem důchody opatství, převorství a dokonce i biskupství. A konečně nedostatek středisek k formaci kněží. K tomu je třeba přidat množství různých nerespektování předpisů o svěcení, udělování hodností biskupů, opatů

²⁸ ROMÁN: op. cit., 134.

²⁹ SAINT VINCENT DE PAUL: Correspondence. Entretiens. Documents. Paris: P. Coste, sv. XI, 1920-1925, 308.

³⁰ Srov. HERRMAN Claire: Montmirail a sv. Vincent, Pôsobenie P. Vincenta v Montmirail, in: Ozveny Spoločnosti 6 (2006) 61-66.

a kanovníků lidem, kteří neměli povolání anebo u kterých jediným projevem povolání bylo rodinné právo na určité beneficium. Existoval velký počet diecézí, kde pastýři nedodržovali povinnost rezidence.

Na odstranění tohoto neutěšeného stavu doporučil Tridentský koncil zřídit ve všech diecézích semináře na výchovu kněží, aby se kandidáti již od dětství formovali ve všem, co je nutné ke konání služby posvátného stavu.

Začátek rozhodného řešení této otázky je spojen s okruhem reformátorů soustředěných okolo Beaucousina, Canfielda, Duvala, madam Acarie, Bérulla a Marillaca. V této skupině se ocitl i Vincenc de Paul.³¹

1.2.8 Jansenismus

V první polovině 17. století se začalo ve Francii šířit náboženské hnutí, které bylo jistým druhem katolické reformy. V roce 1609 matka Angelika Arnauld obnovila klauzuru cisterciáček v Port-Royal des Champs nedaleko od Paříže. V roce 1636 se stal duchovním vůdcem řeholnic Jan Duvergier de Hauranne, opat ze Saint Cyran. A protože byl příznivcem jansenizmu, přinesl do kláštera jansenistické myšlenky.

Učení pochází od belgického biskupa Kornélia Jansena. Na podnět jezuitů Řím odsoudil v roce 1642 některé teze z jeho knihy „Augustinus“, zvláště ty, které předkládaly bludnou nauku o milosti a dědičném hříchu. Kniha obsahuje prvky Kalvínova učení o predestinaci. Duchovním vůdcem jansenizmu byl Anton Arnauld, který roku 1643 vydal knihu o častém přijímání. Žádal v ní návrat k veřejnému pokání před rozhrěšením v případě těžkého hříchu a tvrdil, že od 12. století, kdy církev upustila od této formy, přestalo pokání existovat. Chválil zbožnost těch, kteří se rozhodli odložit přijímání eucharistie až na konec svého života, protože se považovali za nehodné přiblížit se k tělu Ježíše Krista. Jansenismus se shoduje s buržoazní přísností, strohostí, prací a sklonem k individualistickému náboženství. Už ne Bůh spasí člověka svou láskou, ale člověk se spasí sám svou morálkou. Diskuze mezi jansenisty a jezuity trvala třicet let.³²

³¹ Srov. SAINT VINCENT DE PAUL: op. cit., 308-310.

³² Srov. SCHINDLER Eugen, CM: Vincent de Paul - otec chudobných. Bratislava: Charis s.r.o., 2000, 33-34.

1.3 Shnutí

V první části jsem se pokusila částečně proniknout do historického rámce francouzské společnosti 16. a 17. století. Jde hlavně o dějinné souvislosti týkající se politického, náboženského a kulturního života, aby mohl být obsah této práce pojmán v celém jejím kontextu.

Propojení církve a státu ve Francii 16. a 17. století bylo tak úzké, že není dost dobře možné oddělit náboženský a politický kontext bez toho, abychom nenarušili celistvost pohledu na tehdejší dobu. Francie byla již vyspělou společností, žila z kulturních a náboženských tradic.

V oblasti náboženského života můžeme zaznamenat vzestup různých reformních hnutí a myšlenek šířených se zaměřením na obnovu duchovního i mravního života celé společnosti. Tyto snahy byly více či méně úspěšné. Některé došly svého naplnění, u některých se prvotní čistý úmysl vytratil v osobních či kolektivních zájmech jednotlivců nebo skupin.

2. ŽIVOT A DÍLO VINCENCE DE PAUL

V této části půjde znovu o zpracování faktů na základě historického materiálu, který se nám dochoval.³³

Nejprve bych se chtěla zaměřit na události jeho života, které ho vedly k přehodnocování a změně životních priorit. V další části se pokusím chronologicky zpracovat jeho celoživotní dílo.

2.1 Životopisná data

Pan Vincenc, jak ho mnozí současníci nazývali, je považován za obnovitele kněžstva a tím i církve ve Francii. Mnozí v něm viděli svědomí francouzského království. Jeho životní linií byla svatost činem.

2.1.1 Dětství

Vincenc de Paul se narodil 24. dubna 1581. Jeho rodiče Jan de Paul a Bertranda de Moras žili v Pouy, malé vesnici nedaleko města Dax. Coste, jeden z jeho životopisců, se kloní k domněnce, že rodové příjmení pochází z názvu potoka, který je na cestě z Pouy do Buglose. Tato domněnka však nemá dostatečnou oporu v dokumentech. První španělský životopisec Jan od Nejsvětější svátosti upozornil, že příjmení Paul poukazuje na španělský původ rodiny. Tato hypotéza se jeví pravděpodobnější, vezmeme-li v úvahu řadu dohod, které tehdy umožňovaly neomezený pohyb lidí, stád a zboží přes Pyreneje. Španělé a Francouzi udržovali svobodné styky dokonce i během války.

První problém, se kterým se v životě Vincence setkáváme, je rok jeho narození. Ještě do roku 1922 všechny oficiální dokumenty uváděly rok 1576. Avšak v té době přichází Coste s překvapivou studií 'O skutečném datu narození svatého Vincence de Paul'. Uvádí v ní, že i přes obecné přesvědčení se Vincenc narodil v roce 1581. Své tvrzení opírá o přesvědčivou argumentaci ve spisech samotného světce, který se během třiceti let dvanáctkrát vyslovil k tématu vlastního věku.³⁴

³³ Životopisců Vincence z Pauly ve francouzsky mluvících oblastech byla řada. Několik biografí bylo přeloženo do slovenského jazyka. Do češtiny byl přeložen životopis od Jeana François Six Pan Vincenc, který vyšel v samizdatu a to jen v několika výtiscích pro potřebu sesterských komunit. V osmdesátých letech vyšel ještě životopisný román od Wiliama Hünermanna, Sv. Vincenc de Paul misionář lásky.

³⁴ Srov. ROMÁN: op. cit., 43-44.

Období dětství je nejméně známým obdobím v životě Vincence de Paul. Víme, že vyrůstal v rodině skromných a pracovitých sedláků jako třetí ze šesti dětí. Vesnice Pouy se rozprostírala uprostřed močálových vřesovišť Lánd v kraji Gascogne nedaleko Pyrenejí. Charakterové rysy rodiště ho ovlivnily na celý život. Byl rozhodný, dynamický, měl přirozený smysl pro realitu, moudrost a humor sedláka.³⁵ V konferencích pro kněze i sestry vzpomíná některé zážitky z dětství, zvláště když poukazuje na život vesničanů: „V kraji, odkud pocházím, se lidé žíví drobným zrnem, zvaným proso, které se vaří v hrnci. Při jídle se dává na mísu a domácí se sesednou kolem ní, berou si své porce a pak jdou zase do práce ...“³⁶

Vincenc už jako dítě musel přispívat vlastní prací k udržení rodiny. Dětem rolníků, a to i těm nejmladším, bylo určeno střežení otcovských stád. Vincenc pásal ovce, krávy a vepře. O posledním úkolu mluvil často. Zřejmě ho považoval za ponižující. V oblasti Lánd je pastýř klíčovou postavou, takže jeho přínos pro rodinu nebyl zanedbatelný.³⁷

O zbožnosti rodiny de Paul soudíme zase jen ze vzpomínek Vincence, který představuje zbožnost vesničanů takto: „Viděli jste někdy lidi více důvěřující Bohu než jsou šlechtní vesničané? Sejí a doufají, že Bůh jim dá dobrou úrodu. A jestliže Bůh dopustí, že není dobrá, nepřestávají důvěřovat, že budou mít od něho živobytí na celý rok. Mnohdy zakouší i ztrátu, ale protože milují chudobu a jsou vůči Bohu poslušní, řeknou: Bůh dal, Bůh vzal. Budiž jméno Páně pochváleno. A když mají někdy jen na přežití, ba i to jim často chybí, nestrachují se o budoucnost.“³⁸ Můžeme soudit, že víra vesničanů, tedy i víra rodiny de Paul byla silná a spjata s obyčejným všedním životem natolik, že zajistila životnost a budoucnost křesťanských společenství. Nebude přehnané tvrdit, že Vincenc, vychován v atmosféře žité víry, podle svědků často cestou do mlýna rozvazoval uzlík a po hrstech rozdával mouku chudým, za což ho otec nikdy nekáral.³⁹

2.1.2 Dospívání a studia

Vincenc byl bystrý, živý, inteligentní chlapec s otevřeností ducha. Otec v něm viděl kapitál, který bylo potřebné využít. Rozhodl se poslat ho na studia. Čtrnáctiletý Vincenc odchází do františkánské koleje v Dax. Za branou kláštera začíná jeho dlouhá cesta. Je zde

³⁵ SCHINDLER: op. cit., 4.

³⁶ SAINT VINCENT DE PAUL: op. cit., IX, 84.

³⁷ Srov. ROMÁN: op. cit., 49.

³⁸ SAINT VINCENT DE PAUL: op. cit., IX, 88-89.

³⁹ Srov. ROMÁN: op. cit., 50-51.

obklopen kolegy z vyšších společenských vrstev. V budoucnu se zahanbením vzpomínal, že se styděl za svůj prostý původ: „Vzpomínám si, že jednou v koleji, kde jsem studoval, ke mně přišli a řekli mi, že se po mně ptá můj otec, který byl chudý rolník. Odmítl jsem k němu jít a mluvit s ním.“⁴⁰

Díky doporučení kvardiána františkánů se v té době začal o něho zajímat pan Comet, advokát z Dax a soudce v Pouy. Stal se Vincencovým mecenášem a přesvědčil ho, že jeho povoláním je duchovní stav. Se souhlasem kapituly v Dax, neboť biskupský stolec nebyl obsazen, přijal v roce 1596 v Bidache tonzuru a nižší svěcení a v následujícím roce začal studia na univerzitě v Toulouse. Otec ještě před smrtí v závěti doporučil, aby se nešetřilo na další Vincencovo vzdělávání, a určil mu dědický podíl. Vincenc pak napíše své matce, že se svého podílu zříká.

Aby mohl studovat dál, vyučoval v koleji v Buzet, vzdálené třicet kilometrů od Toulouse. Pravděpodobně strávil nějaký čas studií ve Španělsku v Zaragoze. Roku 1698 přijímá v katedrále v Tarbes podjáhenské a jáhenské svěcení a 23. září 1600 je vysvěcen na kněze v Château l'Évêque. O udělení kněžství požádal Vincenc v dost vzdálené diecézi Périgueux. Udělil mu je osmdesátiletý biskup František de Bourdeille.

Tyto údaje vyvolávají řadu otázek. Vincenc v té době nedosáhl předepsaného kanonického věku. Uvedení rozhodnutí Tridentského koncilu do života Francie nastoupilo později. Jeho dekrety byly promulgovány až na Generálním shromáždění kléru v roce 1615.

Generální vikář v Dax, který vystavil doporučení pro Vincence, uvádí, že má předepsaný věk. To se neshodovalo s pravdou. Chtěl se tedy vyhnout konfrontaci s nově jmenovaným biskupem, který začal uvádět do života program obnovy? Jedno je jisté. Vincenc přijal svěcení v rozporu s předpisy církevního práva před dosažením kanonického věku. Jaké byly jeho motivy k dosažení kněžství nevíme. Mnohem později však sám světec vzpomíná: „Kdybych byl věděl, co to je kněžský úřad, jak jsem ho potom poznal, v době, když jsem měl odvahu do něj vstoupit, byl bych dal přednost obdělávání půdy, místo abych se zavázal pro tak strašný stav.“⁴¹

Přijetím kněžského svěcení se Vincenc definitivně rozloučil se svým dětstvím a dospíváním. Stál na prahu mládí, období získávání vědomostí, hledání, plánů.

⁴⁰ ROMÁN: op. cit., 56.

⁴¹ SAINT VINCENT DE PAUL: op. cit., V, 568.

2.1.3 Roky hledání

Krátce po kněžském svěcení se již Vincenci zdálo, že dosáhl toho, po čem toužil. Bylo to pravděpodobně ještě v roce 1600, kdy byl jmenován farářem v Tilhu. Udivující na tomto jmenování je to, že nevyšlo od biskupa, ale od generálního vikáře. Jak již bylo uvedeno, doporučení k jáhenskému i kněžskému svěcení bylo vydáno za podobných okolností také generálním vikářem. Biskupský stolec byl v té době již obsazen. Můžeme se domnívat, že ho doporučil vlivný pan Comet, anebo že existoval skrytý boj mezi starou a novou vrchností. S jistotou však víme, že tato první Vincencova nominace byla i jeho první prohrou. První překážkou, která mu bránila převzít farnost v Tilhu, bylo nařízení biskupa, které ukládalo všem farářům povinnost bydlet na své faře. Druhou překážkou se stal jakýsi Saint-Soubé, který dostal nominaci na stejnou farnost od římské kurie. Vincenc by na svoji obranu musel podstoupit formální proces. Stál však proti němu jeho věk a autorita římské kurie. Vincenc se tohoto úmyslu vzdal.⁴²

V roce 1601 se Vincenc rozhodl odjet do Říma. Nemáme žádné informace o cíli této cesty. Jednou z domnělých možností by byla dispense kvůli jeho neregulárnímu svěcení. Pravděpodobnější je ale domněnka, že chtěl přezkoumat jaké jsou šance, aby pro sebe vybojoval spornou farnost v Tilhu. Tato cesta však byla pro něho přínosem. V dopise z 20. července 1631 píše svému dávnému kolegovi: „Jak jste šťastný, že kráčíte po zemi, po které chodilo tolik velkých a svatých lidí! Když jsem byl před třiceti léty v Římě, tato myšlenka mě natolik vzrušila, že i když obtížen mnoha hříchy, byl jsem tak dojat, že jsem nemohl udržet slzy, když jsem si to připomínal.“⁴³ Vincenc si velmi vážil tehdejšího papeže Klementa VIII. Zdá se, že se v Římě poprvé setkal s tajemným světem svatosti. Nedokázal však ještě odpovědět na jeho volání. Vincenc byl mladíkem a přestože byl zbožný a dojatý k slzám, nebyl ještě světcem. Rozhodl se pro kariéru a nelze z toho vyvodit nic zlého.⁴⁴

Po návratu do Toulouse pokračoval Vincenc ve studiu. V roce 1604, když mu bylo dvacet čtyři let, ukončil univerzitní kariéru trojím titulem. Bylo to vysvědčení o sedmi letech studia, diplom bakaláře teologie a oprávnění komentovat druhou knihu Sentencí Petra Lombardského. Jeho dalším protektorem se stal kníže d'Épernon. Vincenc se začal rozhlížet po své budoucnosti ještě ambiciózněji. Nyní mu již nešlo o venkovskou farnost.

⁴² Srov. ROMÁN: op. cit., 68-69.

⁴³ SAINT VINCENT DE PAUL: op. cit., I, 114.

⁴⁴ Srov. ROMÁN: op. cit., 69-70.

Toužil po biskupství v Bordeaux. Zmínil se o tom v jednom dopise. Tento druhý plán se také zhroutil. V roce 1605 se vydal na krátkou cestu do Bordeaux. Když se vracel, dověděl se, že mu jistá stará paní z Castres odkázala v závěti pozemek a majetek v hodnotě čtyři sta dukátů. Vincenc právě potřeboval peníze na zaplacení výdajů spojených s nominací na biskupa. Peníze však staré paní dlužil nějaký člověk pochybné pověsti. Vincenc ho stíhá až do Marseille. Podaří se mu získat 300 dukátů a přes Narbonne se chce vrátit do Toulouse. Do cíle své cesty již nedorazil. Loď byla přepadena třemi tureckými brigantinami. Vincenc se na dva roky ztratil. Z tohoto období se zachovaly dva originály dopisů adresované panu Comet. Jeden byl napsaný z Avignonu, druhý z Říma. Popisuje v nich dvouleté zajetí. Vincenc upadl do zajetí berberských korzárů z Tunisu. Byl raněn střelou. Rána po ní mu až do konce života sloužila jako barometr. Jako otrok se dostal do služby čtyř pánů: rybáře, lékaře, synovce toho lékaře a konečně křesťana-odpadlíka pocházejícího ze Savojska. Ten poslední byl mnichem z Nice. Po zajetí Turky si vykoupil svobodu přestoupením k islámu. Jmenoval se Guillaume Gautier. Jedna z jeho tří žen, muslimka, se zajímala o Vincence. Nakonec přesvědčila svého manžela natolik, že sám uznal své provinění a oznámil Vincenci svůj záměr utéci do Francie. Trvalo deset měsíců než se naskytla vhodná příležitost. 28. června vystoupili na břeh v Augues-Mortes a odtud se vydali do Avignonu. Papežský vicelegát Petr de Montorio v Avignonu přijal pokání renegáta a přislíbil mu pomoc při vstupu do římského kláštera Milosrdných bratří. Vincenc si získal jeho sympatie. Když se skončila tříletá misie Montoriova v Avignonu, odchází Vincenc se svým novým protektorem do Říma. Zde Montorio sliboval svému sympatickému sluhovi přízeň všeho druhu. Vincenc potřeboval nové kopie univerzitních svědectví a dokladů o svěcení, protože předchozí byly bez ověřeného podpisu a pečete biskupa neplatné. Očekával, že se pan Comet znovu ujme těchto záležitostí. To byl důvod, proč psal dopisy.⁴⁵

O pravosti epizody v Tunisu se pochybovalo. Ukázalo se však, že ani důvody k pochybnostem nejsou průkazné. Delof napsal: „Nevidím žádný důvod uvádět v pochybnost dopisy Vincence de Paul o zajetí. Nic na sporném textu nedovoluje odmítnout je jako svědectví.“⁴⁶

Montoriovy sliby nedošly svého naplnění. Důvod není známý. Z tohoto období se zachoval jediný dopis adresovaný matce, který je k dispozici a ve kterém Vincenc pokorně

⁴⁵ Srov. ROMÁN: op. cit., 74-80.

⁴⁶ DELOF Turbet G.: Saint Vincent de Paul, a-t-il été esclave à Tunis?, in: Revue d'Histoire de l'Église de France 7 (1972) 339.

přiznává své neúspěchy a zklamání: „Chtěl bych, aby můj bratr poslal na studia jednoho ze synovců. Snad ho mé neúspěchy a to, že jsem vám doma tak málo pomohl, neodradí...“⁴⁷

Vincenc se v roce 1609 vrátil z Říma. Přijel do Paříže, protože věděl, že jedině zde se může pokusit znovu o získání benefícia. Nechtěl se tam dlouho zdržet. Jeho záležitosti se však natolik zkomplikovaly, že tento pobyt se prodlouží na celoživotní.⁴⁸

2.1.4 Obrácení

V Paříži se Vincenc de Paul ubytoval na předměstí Sain-Germain, v chudé čtvrti. Byla to čtvrť Gaskoňců a on se dělil o pokoj se svým krajanem. Byl to právník ze Sore Bertrand Dulou. Společné bydlení má i své stinné stránky. Jednou mu nebylo dobře a zůstal ležet. Soudce, jeho spolubydlící, musel odejít do města. Vincenc ho poprosil, aby mu koupil léky. Posel, který přišel z lékárny, začal hledat ve skříni nádoby. Našel tam i měšec, ve kterém bylo čtyři sta dukátů. Když obsloužil nemocného, odešel i s měšcem a už se nikdy nevrátil. Soudce obvinil Vincence z krádeže a způsobil, že i církevní vrchnost mu poslala „napomenutí“. Reakce obviněného byla příkladná. Již zde se začíná rýsovat charakter svatosti. Řekl: „Bůh zná pravdu.“ Lidé se o ní dověděli o šest let později. Viník umíral ve vězení v Bordeaux a trápený výčitkami svědomí si dal zavolat soudce ze Sore. Přiznal se ke krádeži. Soudce byl ve své lítosti podobným extrémistou jako při obžalobě. Napsal Vincenci dopis s prosbou o odpuštění, a pokud by mu nebylo odpuštěno, vrátil by se do Paříže a na kolenou a s provazem na krku by o ně prosil veřejně. Vincenc mu samozřejmě odpustil.

Ani po této události nebyl Vincenc světcem. Avšak právě ve chvíli, kdy se mu zdálo po mnoha prohrách vše ztracené, začíná nové období pomalého, postupného odhalování Božího plánu s jeho životem.⁴⁹

Rok 1610 se zdá být v životě Vincence de Paul rozhodující. V období mezi únorem a květnem se mu podařilo získat nominaci za kaplana exkrálovny Markéty de Valois. Dne 14. května téhož roku podepisoval také ve farnosti svatého Emericha na ulici Coutellerie smlouvu, na základě které dostal z rukou arcibiskupa z Aix Paula Hurault de l'Hopital opatství svatého Leonarda de Chaumes v diecézi Saintes. Od této chvíle mu patřilo opatství

⁴⁷ SAINT VINCENT DE PAUL: op. cit., I, 19.

⁴⁸ Srov. ROMÁN: op. cit., 96-98.

⁴⁹ Srov. tamtéž, 98-100.

se všemi tituly, příjmy i povinnostmi. Vincenc konečně dosáhl cíle. Má titul kaplana a je držitelem církevního benefícia.

Téměř ve stejném čase byl v blízké ulici Ferronerie zavražděn rukou fanatika Františka Ravaiillac král Jindřich IV. Královraždou Vincencem velmi otrásla. V jeho srdci se začíná rýsovat hluboká proměna. Ani funkce kaplana královny Markéty, ani opatství svatého Leonarda ho nevedly k návratu domů, aby, jak to plánoval dříve, bděl nad zájmy své rodiny. Po nepříjemné zkušenosti se soudcem ze Sore změnil byt.

Ještě před falešným obviněním se seznámil s jednou z nejvýznamnějších osobností francouzské církve, Petrem de Bérulle. Tomu se dostalo humanistického a duchovního vzdělání v jezuitských kolegiích. Již v mládí se vyznačoval horlivostí a čistotou života. Díky rodinným svazkům a následně v důsledku náboženských nepokojů se dostal do reformních proudů církve. Před kněžským svěcením byl členem skupiny kolem Madame Acarie, která pod vedením francouzského kartuziána P. Richarda Beaucousina a kapucína Benedikta Canfielda zaváděla do náboženských kruhů Francie duchovní proudy rýnsko-vlámské mystiky a španělského Karmelu. Do této skupiny patřil Michal de Marillac, pozdější strážce královské pečeti, André Duval, profesor na Pařížské univerzitě Sorbonně, František Leclercq de Temblay, hrabě de Maffliers, takzvaná šedá eminence kardinála Richelieu. Tato skupina se zasloužila o příchod španělských karmelitek do Francie. Jejich prvními představenými byli společně Bérulle, Duval a Gallemant.

Petr de Bérulle se však věnoval i dalším náboženským a politickým aktivitám. Jeho mnohé publikace byly základem spirituality takzvané francouzské školy. S rodinou de Marillac se účastnil politického života. Především se však stal duchovním vůdcem a protektorem vnitřní reformy francouzského kléru. Inspirován dílem svatého Filipa Neri, založil Oratorium, sdružení světských kněží, kteří usilovali o hluboký duchovní život s mystickým pojetím kněžství. Mělo být opakem povrchního až materialistického postoje těch, kteří tento stav redukovali na úsilí o získání beneficií.

Vincenc se dostal do malého, ale vlivného kruhu reformátorů právě v období, kdy tento vliv nejvíce potřeboval. O Bérullovi později napsal: „Byl jedním z nejsvětějších, které jsem znal.“⁵⁰

Petr de Bérulle byl prvním ze tří Vincencových duchovních učitelů. Jeho vliv však nebyl ani úplný, ani trvalý. Nějaký čas žil společně se skupinou oratoriánů, ale jeho cílem nebylo připojit se k této společnosti. Sám později řekl, že nikdy neměl takový záměr. Chtěl se vzdálit světským závazkům, aby lépe poznal Boží plán s ním a připravil se na jeho uskutečnění. Zakladatele Oratoria obdivoval, ale jeho obdiv nebyl nikdy tak silný, aby ho

⁵⁰ SAINT VINCENT DE PAUL: op. cit., XI, 139.

následoval. V určité chvíli Vincenc jednoduše objevil svoji vlastní cestu a spiritualitu, kterou nelze již považovat za berulliánskou.

Harmonické vztahy Bérulla a Vincence skončily závažnou roztržkou. Vzhledem k Vincencově diskrétnosti v těchto otázkách nám nejsou známy podrobnosti. Nicméně k rozchodu došlo pravděpodobně v roce 1618.

Ve skupině Petra de Bérulle došlo k vážné krizi. Budoucí kardinál se rozhodl vnutit karmelitkám čtvrtý komunitní slib otroctví vůči Ježíši. Tento záměr se setkal s odporem v řadách řeholnic, ale také s opozicí doktora Duvala. Ten o tomto úmyslu informoval kardinála Bellarmina. V lednu 1618 došlo k prudké hádce Bérulla s madam Acarie, tehdy již matkou Marií od Vtělení. Tato hádka skončila definitivním rozchodem. Madam Acarie zemřela v dubnu téhož roku bez smíření s Bérullem. Některé karmelitky se rozhodly opustit klášter v Paříži a hledali útočiště ve španělském Nizozemí. Vincenc se v tomto sporu zřejmě neangažoval. Je však jisté, že se postavil na stranu doktora Duvala. Petr de Bérulle se pak v roce 1628 postavil proti tomu, aby Svatý stolec schválil společnost, kterou založil Vincenc de Paul.⁵¹

Nicméně Vincenc si vážil obou těchto velikánů, jak Bérulla, tak Duvala. Není však bez zajímavosti, že počet citátů z Bérulla ve čtrnácti svazcích spisů Vincence de Paul nepřekračuje počet dvanáct.

Ve věcech svědomí však podléhal svému zpovědníkovi Andreji Duval. Říkal o něm: „Byl to veliký doktor Sorbonny a byl ještě větší svatostí svého života. Dobrý pan Duval...“⁵²

2.2 Dílo Vincence de Paul

Poslední zkouškou, která definitivně nasměrovala cestu Vincence de Paul ke službě chudým, byla duchovní krize. Na dvoře královny Margot se seznámil s teologem, jehož úkolem bylo naslouchat a odpovídat na pochybnosti jiných. V této službě téměř ztratil víru. Cítil se jako slepec. Přimkl se k mladému knězi, který byl ochoten provázet ho. Vincenc brzy pochopil, že dobrými radami mu nepomůže. Nabídl tedy Bohu sebe sama. Teolog onemocněl, byl ale zbaven pokušení a zemřel v pokoji ducha. Pro Vincence však nastala noc ducha.⁵³

⁵¹ Srov. ROMÁN: op. cit., 101-108.

⁵² SAINT VINCENT DE PAUL: op. cit., XI, 100, 154, 376.

⁵³ Srov. MEZZADRI Luigi: Putovat' s modlitbou a s láskou. Bratislava: Charis s.r.o, 2002, 20-21.

2.2.1 Počátky služby

Klíčové události v životě Vincence de Paul, kterými byly neúspěchy a krize, již pomalu určovaly jeho cestu. Na sobě zakusil postavení chudých. Oni jsou těmi, kdo postrádají úctu, slovo i prostředky ke své obraně. Jsou tedy viníky. Začal je navštěvovat v nemocnici svatého Jana z Boha. V jejich škole se učil modlitbě, milosrdenství i lásce. Po čtyřech letech pokušení učinil neodvolatelné rozhodnutí věnovat svůj život z lásky k Ježíši Kristu službě chudým. Tehdy byl náhle osvobozen a po dlouhém utrpení ducha mohl jasně kontemplovat pravdy víry.⁵⁴

2.2.2 Objevení životního poslání

V roce 1612 Vincenc přijal na podnět kardinála de Bérulle farnost v Clichy na předměstí Paříže, protože jeho předchůdce František Bourgoing se rozhodl vstoupit do Oratoria. Na tomto místě byl Vincenc velmi šťastný. Celý život vděčně vzpomínal na poslušný lid dobrého srdce.

Působení v Clichy však netrvalo dlouho. Díky kardinálovi de Bérulle byl jmenován domácím učitelem v rodině Filipa Emanuela de Gondi. Již podruhé bydlel Vincenc v přepychovém paláci. Filip Emanuel dostal jako dědictví hodnost generála galejí, titul markýze Zlatých ostrovů, hraběte de Joigny a barona de Montmirail, Dampierre a Villepreux. Byl veselý a vtipný, opovážlivě odvážný, ale v hloubce duše poctivý a upřímně zbožný. Oženil se s Markétou de Silly, paní z Folleville.

Velitel galejí měl dva syny. Jedenáctiletého Petra a tříletého Jindřicha. První byl dědicem rodu a hodnosti generála, druhý byl určen pro duchovní stav. Ve věku dvanácti let však zemřel na následky pádu z koně. Třetí potomek se narodil krátce před příchodem Vincence de Paul do jejich domu. Dějiny ho znají jako kardinála Jana Františka Pavla de Retz z bouřlivé doby Frondy.⁵⁵

Vincenc se věnoval povinnostem kaplana a vychovatele obou starších chlapců. Uváděl je do tajemství latinského jazyka a snažil se vštěpit jim zásady křesťanského života. Nebyl spokojen. Bylo těžké ovlivnit chlapce, kteří měli po svých italských a francouzských předcích horkou šlechtickou krev. Vincenc se cítil neužitečným. Povinnosti kaplana ho však nutily doprovázet rodinu de Gondi na cestách po rozlehlém panství. Začal se věnovat

⁵⁴ Srov. MEZZADRI: op. cit., 19-20.

⁵⁵ Srov. ROMÁN: op. cit., 110-120.

službě poddaným. Učil, těšil v utrpení a připravoval k přijetí svátostí služebnictvo svých pánů. Na venkově kázal, učil katechizmu a povzbuzoval k přijetí svátosti smíření. Postupně odhaloval hlubokou duchovní bídu a zanedbanost vesnického obyvatelstva a v srdci cítil velkou bolest vždy, když musel propustit penitenta bez rozhřešení. Z roku 1616 se zachoval jeho dopis, kde prosí generálního vikáře ze Sens o dovolení udělovat rozhřešení z rezervovaných hříchů.⁵⁶

Markéta de Silly poznala v osobě svého kaplana muže prozřetelnosti a po necelých dvou letech ho požádala o službu zpovědníka pro sebe. Byla duší velmi komplikovanou a skrupulózní. Když se setkala s kaplanovým odporem, dovolávala se pomoci u kardinála de Bérulle. Vincenc poslechl a začal se energicky, ale mírně a uctivě starat o její duši. Na její skrupule používal osvědčený lék již vyzkoušený na sobě. Využil její soucitné povahy a učil ji navštěvovat chudé a sloužit jim.

Počátkem roku 1617 doprovázel paní de Gondi na zámek Folleville. Z nedalekého městečka Gannes přinesl někdo zprávu, že jeden umírající vesničan chce vidět Vincence. Tento muž, který se těšil dobré pověsti v celém kraji, odhalil viny, které úzkostlivě skrýval ze studu a nevědomosti. Poté zavolal své příbuzné a sousedy a veřejně vyznával své hříchy. Děkoval Bohu za záchranu duše a za svobodu a radost, kterou nabyl.

Dne 25. ledna 1617 vystoupil Vincenc na kazatelnu ve Folleville a svými vroucími slovy a soucitem vůči vesničanům je povzbudil k vykonání generální zpovědi. Chudý lid poslechl. Vincenc musel požádat o pomoc jezuitu z Amiens, protože lidé houfně přistupovali k svátosti smíření. To se opakovalo v celém okolí.

V tyto dny Vincenc nic nezaložil. Přednesl své první misijní kázání. Pochopil však, že jeho posláním je přinášet evangelium chudému vesnickému lidu.⁵⁷

2.2.3 První dílo

Po zkušenosti ve Folleville Vincenc nechtěl zůstat v rodině de Gondi. Objevil své povolání. Se svými plány a myšlenkami se svěřil Bérullovi. Petr de Bérulle se od kněží Oratoria v Lyoně dověděl, že farnost této diecéze Châtillon-les-Dombes je neobsazena a hledají pro ni horlivého a kompetentního pastýře. Bérulle ji nabídl Vincenci a ten se hned

⁵⁶ Srov. SAINT VINCENT DE PAUL: op. cit., I, 20.

⁵⁷ Srov. ROMÁN: op. cit., 121-125.

vydal na cestu. Bylo to v postní době roku 1617. O svých plánech se rodině de Gondi nezmínil. Na několik měsíců jim zmizel z dohledu.⁵⁸

Châtillon-les-Dombes byl v posledních letech sídlem kněží, kteří toužili po materiálním zabezpečení. Pro lid byli velkým pohoršením. Největší a nejlivnější část obyvatelstva tvořili hugenoti. Lidé zde žili v nedůvěře, izolaci a v otevřeném nepřátelství.

Zatímco paní de Gondi hledala svého duchovního vůdce, Vincenc se horlivě pustil do práce. Protože fara v Châtillonu byla neobyvatelná, pronajal si pokoj u jednoho z popředních hugenotů. Ten ho přijal s úmyslem vyvolat skandál u katolíků. Avšak brzy se celá jeho rodina, uchváčena osobností Vincence, vrátila do Církve. Tak se začaly množit konverze a kostel se znovu naplnil farníky. Vincencův příkladný život a horlivost způsobily, že šest kněží působících ve farnosti, změnilo svůj život a začalo žít jako společenství.

V neděli 20. srpna, když se Vincenc připravoval na mši svatou, oznámila mu paní de Chassigne, že jedna rodina žijící mimo vesnici se nachází v krajní bídě. Všichni jsou nemocní a nemají nikoho, kdo by jim pomohl. Vincenc plný vzrušení při kázání seznámil farníky s bídou této rodiny. Bůh se dotkl srdcí posluchačů. Odpoledne se do toho domu odebralo tolik lidí, že to vypadalo jako procesí. Vincenc pochopil, že nestačí dojetí jednoho okamžiku. Shromáždil tedy skupinu zbožných žen z obce. Povzbudil je, aby založily sdružení na pomoc chudým nemocným ve svém prostředí. Byla mezi nimi Františka Barchette, Karolína de Brie paní de Chassigne a dalších devět žen.. Zavázaly se začít svoji činnost hned na druhý den. Každý den měla mít službu jedna podle seznamu. Tak vzniklo první charitativní sdružení.

Za tři měsíce, 24. listopadu 1617, generální vikář v Lyoně formálně potvrdil pravidla sdružení. Bylo založeno jako bratrstvo. Pravidla ze Châtillonu svědčí o organizační schopnosti Vincence a o jeho plné lidské zralosti.⁵⁹

2.2.4 Rozvoj děl

Rodina de Gondi usilovala, aby se Vincenc vrátil do Paříže. Vincenc neviděl důvod k návratu, ale na intervenci kardinála de Bérulle se nakonec vrátil v předvečer vánoc 1617. Jeho návrat můžeme považovat za dílo Prozřetelnosti.

⁵⁸ Srov. ROMÁN: op. cit., 126-128.

⁵⁹ Srov. tamtéž, 128-134.

Paní de Gondi ocenila význam přítomnosti Vincence de Paul v paláci až tehdy, když odešel. Poznala, že on udržoval světlo modlitby a svornosti. Pochopila však také, že si tohoto člověka nemůže držet jen pro sebe. Ujistila ho, že mu ponechá volnost, aby mohl konat misie a zakládat spolky křesťanské lásky.

Roky 1618 až 1633 byly v životě Vincence de Paul obdobím velké aktivity. Po návratu ze Châtillonu byl rozhodnutý věnovat se záchraně duší chudého vesnického obyvatelstva. Počítal s přízní rodiny de Gondi. Dostal pomocníka, bývalého ministranta z Clichy, Antona Portail. Zanedlouho vypracoval plán evangelizační činnosti na majetcích Gondiových. V tomto období vykonal misie asi ve čtyřiceti obcích. V každé vzniklo charitativní bratrstvo. Nejprve využíval nadšení zbožných žen, ale brzy poznal, že je možné do tohoto hnutí zaangažovat i muže. První mužské bratrstvo vzniklo ve Folleville. Ženská bratrstva se věnovala pomoci chudým nemocným a mužská sdružení organizovala dílny pro chlapce do dvaceti let. Zde se vyučili řemeslu, kterému měli později bezplatně učit jiné. Existovala i smíšená charitativní sdružení. Dochovala se pravidla sdružení v Joigny, Montmirail, Courbone, Montreuil a Folleville.

V roce 1618 začal Vincenc navštěvovat i pařížské galejníky. Byl zděšen pohledem na jejich bídu. Jeho soucit nebyl nikdy prázdný a nečinný. Začal hledat způsoby, jak jim ulevit v jejich situaci. Požádal generála de Gondi, aby je přestěhoval do vhodnější budovy. Tam začali dostávat také bohatší stravu. Z jeho iniciativy i pařížský biskup uveřejnil dopis farářům a kazatelům, aby povzbuzovali věřící ke spolupráci na zmírnění osudu odsouzených. Trvalými iniciativami ve prospěch marseillských galejníků se začala pod záštitou pana de Gondi stavět nemocnice. V roce 1619 se již mohla zřídit funkce kaplana královských galejí. Byla svěřena Vincenci de Paul. Díky tomuto úřadu se rozšířila charitativní činnost na celou krajinu a Vincenc byl úřadem pověřen až do konce svého života. Před smrtí dosáhl toho, že byl úřad přenechán navždy generálnímu superiorovi Misijní společnosti.

Koncem roku 1618 navštívil Paříž ženevský biskup František Saleský. Jeho dvě knihy *Filotea* a *Teotimo* již byly obecně známé. Byl přijat s nadšením. Pozvali ho, aby kázal v kostele Oratoria na ulici Saint-Honoré. Čekali od něho promluvu na vysoké úrovni. Všichni však byli překvapeni prostotou jeho slov.

Ženevský biskup se setkal i s Vincencem. Porozuměli si. Biskup vytušil kvality kaplana rodiny de Gondi. Svěřil mu proto duchovní vedení pařížského kláštera Navštívení a požádal ho, aby se stal zpovědníkem Jany Františky de Chantal.

V září 1621 projížděl Vincenc městem Mâcon. V tomto městě se shromažďovali žebráci a pro svoji aroganci a požadavky se stali pro město skutečným neštěstím. Vincenc

se rozhodl pomoci obyvatelům města. Sestavil plán. Navrhl v něm vytvoření dvou bratrstev, ženského a mužského. Zainteresoval také městské úřady, biskupa, dvě kapituly kanovníků, městské radní i kupce. Podle projektu se měl udělat seznam všech žebráků ve městě. Jejich počet dosahoval tří set. Byl založen fond pomoci. V neděli se měli všichni žebráci sejít v kostele Saint Nazaire, aby se účastnili mše. Po ní všichni dostali podle potřeby chléb a peníze kromě těch, kteří byli v týdnu přichyceni při žebrání.

Plán začal fungovat během tří týdnů. Obyvatelé města zpočátku považovali Vincence za šílence. Ale ten musel nakonec tajně odejít, aby se vyhnul poctám a potlesku. Charitativní dílo postupně začalo překračovat hranice panství rodiny de Gondi.⁶⁰

2.2.5 Misijní společnost

Vincenc pokračoval v činnosti kazatele putujícího po vesnicích a osadách. Doprovázeli ho příležitostní spolupracovníci pařížského kléru. Paní de Gondi si jako první položila otázku, proč by nemohl Vincenc tuto nestálou skupinu přetvořit v nové společenství, které by se věnovalo misiím. Vincenc po dlouhém uvažování souhlasil.

Dne 17. dubna 1625 Vincenc de Paul, Anton Portail, František du Coudray a Jan de la Salle podepsali zakládací listinu Misijní společnosti. Zavázali se k evangelizaci chudého vesnického lidu.

Když 23. června 1625 zemřela ve věku 41 let paní de Gondi, přestěhoval se Vincenc do Kolegia dobrých dětí na ulici Saint-Victor v Paříži, kde již bydleli jeho spolubratři. Paní de Gondi nazval Vincenc první zakladatelkou. Nejenže se tomuto společenství postarala o kapitál, ale byla i jeho inspirátorkou. Král Ludvík XIII. schválil Misijní společnost v roce 1627.⁶¹

Kolegium dobrých dětí časem svou kapacitou nestačilo. Tehdy mu nabídl převor opatství svatého Lazara Adrián le Bon komplex kláštera s nemocnicí. Vincenc po dlouhém váhání klášter přijal 8. ledna 1632.

V té době již probíhalo v Římě jednání ohledně schválení Misijní společnosti. Vincenc pověřil Františka du Coudray, aby za Misijní společnost vedl rozhovory s největší skromností a bez jakýchkoli intrik. Papež Urban VIII. schválil Misijní společnost bulou *Salvatoris nostris* 12. ledna 1633.

⁶⁰ Srov. ROMÁN: op. cit., 140-151.

⁶¹ Srov. tamtéž, 165-167.

Vincenc vyprovázel první misionáře mimo Francii na Madagaskar, do Polska, Tunisu a Alžírsku.⁶²

2.2.6 Úterní konference

V roce 1631 se začalo uskutečňovat dílo, po kterém Vincenc nejvíce toužil. Byla to příprava kandidátů kněžského svěcení. Již od roku 1628 dával exercicie budoucím kněžím v Bauvais. Když se pařížský arcibiskup dověděl o velkém úspěchu duchovních cvičení, nařídil všem kandidátům kněžství absolvovat desetidenní exercicie. Jan Jakub Olier řekl: „Pan Vincenc je připravuje tak, že odchází z Paříže jako hořící svíce ...“

Vincenc dále organizoval úterní konference pro kněze. Každé úterý se kněží scházeli, aby se společně modlili, naslouchali, uvažovali a mluvili. Z těchto konferencí vyšlo dvacet dva biskupů.⁶³

2.2.7 Luisa de Marillac

Krátce po smrti hraběnky de Gondi navštívila Vincence de Paul Luisa le Gras, rozená de Marillac a požádala ho o duchovní vedení.

Luisa se narodila roku 1591 jako nemanželské dítě. V domě de Marillac se jí nedostalo tepla lásky. Dostala se do královského kláštera dominikánek v Poissy. Později byla přeložena do penzionu jisté slečny, kde musela pracovat. Bylo to východisko z nouze.

Postupně dospěla do věku velkých rozhodnutí. Požádala o přijetí do kláštera kapucínek. Zřejmě pro svůj nejasný původ jí nebylo vyhověno. Provdala se tedy za Antona le Gras. V prvním roce manželství se jim narodil syn Michal. Manželský život nebyl šťastný. Anton brzy onemocněl a zemřel. Luisa vše připisovala své hříšnosti. Syn Michal jí dělal velké starosti. Nakonec však zakotvil ve šťastném manželství.

Luisa zažívala těžké krize. O letnicích 4. června 1623, kdy se modlila ve farním kostele Saint Nicolas des Champs, jí jakýsi vnitřní hlas řekl, že přijde čas, kdy se stane členkou společenství na pomoc chudým. Pochopila také, že najde duchovního vůdce. Pod vedením Vincence našla duchovní rovnováhu. Vedl ji rázně, ale vlídně. V roce 1629 ji pověřil návštěvami charitativních sdružení po celé Francii. Luisa své poslání vykonávala důsledně. Povzbuzovala členky spolků k víře a ke konání skutků lásky. Organizovala

⁶² Srov. MEZZADRI: op. cit., 44-49.

⁶³ Srov. SCHINDLER: op. cit., 21.

základní vyučování a katecheze dětí a starala se o rozvoj spolků. Odevzdala se tak do služby chudým s ochotou a radostí.⁶⁴

2.2.8 Vznik Společnosti dcer křesťanské lásky

Pro paní křesťanské lásky nastalo v Paříži těžké období v letech morové epidemie. Vincenc zdůrazňoval jejich osobní účast ve službě nemocným, ale v době, kdy i jim hrozila morová nákaza, bylo skutečně problematické žádat od nich takovou odvahu a obětavost. Během misí, které konal Vincenc v okolí Paříže, se začal obracet přímo na služby a děvčata ze selských rodin. Byly zvyklé vykonávat těžkou a takzvaně nízkou práci.

V únoru 1630 se přihlásila první dívka Markéta Naseau z vesničky Suresnes. Jako chudé děvče musela pást krávy. Měla při tom dostatek času na přemýšlení. Koupila si tedy slabikář a denně se za pomoci pocestných naučila čtyři písmena. Brzy se naučila číst i psát natolik, že byla schopna učit i druhé. Od Vincence se dověděla, že v Paříži je mnoho chudých, kteří potřebují péči. Přihlásila se do této služby. Při ošetřování nemocné ženy, kterou ubytovala ve svém pokoji, se nakazila morem a krátce na to zemřela.

Markéta Naseau byla prototypem dcery křesťanské lásky. Podle jejího příkladu se přihlásilo více vesnických dívek, které chtěly zasvětit svůj život službě chudým. Vincenc je shromáždil a svěřil Luise de Marillac, která je uváděla jak do duchovního života, tak do služby ošetřovatelek. Měly pečovat o děti, staré lidi, duševně nemocné, galejní otroky, raněné na bojištích a o všechny jakkoli trpící a opuštěné.

Postupně se utvářela Společnost dcer křesťanské lásky. V listopadu 1633 konala Luisa pod vedením Vincence de Paul duchovní cvičení. Dne 29. listopadu 1633 přijala do svého bytu pět děvčat. Tento den vešel do dějin Společnosti jako památný den jejího založení. Po osmi měsících, 31. července 1634, odevzdal Vincenc de Paul prvním dcerám křesťanské lásky provizorní pravidla.

S Boží pomocí se začala Společnost rychle rozvíjet. Postupně se rozšířila do dalších farností Paříže a později vznikly komunity v Saint-Germain-en-Laye, Richelieu, Angers, Nanteuil-le-Haudouin, Issy, Fontenay-aux-Roses, Liancourt, Crespières, Fontaineblau, Le Mans, Nantes, Maule, Saint-Denis, Chantilly, Arras, Cahors, Montreuil-sur-Mer, Sedan a mnoho dalších. V roce 1660 měla Společnost dcer křesťanské lásky ve Francii asi třicet

⁶⁴ Srov. CHARPY Elizabeth: *Contre vents et marées*, Louise de Marillac. Paris: Compagnie des Filles de la Charité, 1988, 1-26.

pět komunit. Mimo Francii byla založena jedna komunita ve Varšavě a jedna komunita na Madagaskaru.⁶⁵

2.2.9 Opuštěné děti

Začátkem roku 1638 začal Vincenc de Paul své další dílo. Byla to péče o výchovu nalezených dětí.

V té době bylo mnoho odložených dětí. Ve společnosti plné přetvářky, která se děsila zdání hříchu, drama svobodných matek končilo obvykle odložením dětí na ulici. Některé matky k tomu vedla bída a nemožnost dítě vychovat. Nechyběly ani motivy jako zločin, nemravnost, egoismus.

Odložené děti, které v prvních hodinách a dnech nezemřely hladu nebo zimou, umísťovali v městském zařízení Couche (Jesle). Za fungování Jeslí odpovídala katedrální kapitula. Vedla je obyčejně jedna vdova, které pomáhaly dvě služky. Jesle disponovaly malými příjmy a personál nevynikal lidským citem. Vincenc popsal situaci takto: „Jedna žena krmila čtyři až pět dětí zároveň. Aby děti spaly, dávaly jim alkohol nebo opium. Některé prodávaly za osm soldů žebrákům, kteří jim lámali ruce a nohy, aby vzbuzovaly soucit kolemjdoucích...“⁶⁶

Nejprve bylo potřeba odstraňovat předsudky. Podle společenského mínění byly tyto děti zplozené ve hříchu a hřích rodičů přechází na děti. Vincenc nejprve pozval Dámy charity, aby navštívily Jesle. Nešlo mu o to, aby se seznámily se způsoby zacházení s dětmi, ale aby navrhly řešení. Dámy se rozhodly učinit pokus. Dne 1. ledna 1638 začaly se dvanácti dětmi, které vybraly losováním. Umístily je v domě slečny le Gras a později v budově, kterou pronajaly na ulici Boulangers. Po dvou letech 17. ledna 1640 se konalo mimořádné shromáždění dam, kterého se zúčastnila i vévodkyně d'Aiguillon a princezna de Montmorency. Bylo rozhodnuto, že instituce začne přijímat všechny odložené děti. Největším problémem bylo finanční zabezpečení. Dílo se ještě několikrát dostalo do krize, ale již v roce 1653 bylo definitivně konstituováno. Většina dětí byla přínosem pro samotnou instituci a našla společenské uplatnění.⁶⁷

⁶⁵ Srov. ROMÁN: op. cit., 437-464.

⁶⁶ Srov. SAINT VINCENT DE PAUL: op. cit., XIII, 798.

⁶⁷ Srov. ROMÁN: op. cit., 465-472.

2.2.10 Rada svědomí

Po smrti krále Ludvíka XIII., jak již bylo napsáno, převzala na čas vládu Anna Marie d'Autriche. Prvním ministrem se stal kardinál Mazarin. Po celou dobu regentství i v prvních letech vlády Ludvíka XIV. měl Mazarin plnou moc jako premiér francouzské vlády.

Anna Marie d'Autriche však ve své zbožnosti a odpovědnosti nechtěla ponechat kardinálovi samostatné rozhodování v náboženských záležitostech. Povolala Vincence de Paul do Rady svědomí. Tento orgán existoval již za vlády Ludvíka XIII., avšak Anna d'Autriche mu dala institucionální charakter.

Radu tvořilo několik osob, které měly pomáhat při řešení veřejných záležitostí, zvláště udělování beneficí. Když Anna d'Autriche jmenovala Vincence za svého poradce, zabezpečila si spolupráci dvou lidí, kterých si vážila, Júlia Mazarina a Vincence de Paul. Vincenc de Paul zpočátku neměl důvod k opozici vůči Mazarinovi. Nikdy se ani proti němu nestavěl. Když se Mazarin přesvědčil o Vincencově bezúhonnosti a zbavil se počátečních předsudků, nastalo období spolupráce. Jejich vztahy však nikdy neměly charakter srdečnosti. Vášně, které rozdmýchala Fronda, obrátily na popel tuto shodu. Avšak bilance působení Rady svědomí byla přesto pozitivní.⁶⁸

2.3 Shrnutí

Ve druhé části jsem nastínila život a dílo Vincence de Paul. Vincenc byl synem své doby se všemi klady i zápory. Avšak jeho intuice, smysl pro realitu a nakonec otevřené srdce i oči ho vedly postupně cestou těžkostí a ztrát k Bohu. Přehodnocoval nejprve motivy a posléze životní postoje směrem k ryzímu uskutečňování evangelní zvěsti o spáse člověka. Svět se pro něho stával zjevením Boha, otevřenou knihou, ve které četl potřeby doby i jednotlivce. Celou svoji bytost propůjčil k uskutečnění Božího plánu lásky a milosrdenství na konkrétních lidech. Byl mužem bezvýhradné důvěry v Boží prozřetelnost. Miloval církev a její jednota mu nebyla lhostejná. Budoucnost viděl jedině v ní, protože hlavou církve je Kristus a vede ji Duch Svatý.

Vincenc de Paul byl také mužem rozvahy a malých kroků. Jeho velké dílo svědčí o tom, že byl citlivý vůči Božímu volání. Ptal se po Boží vůli a když ji poznal, důsledně ji uskutečňoval. Stal se tak velkou postavou vnitřní obnovy církve 17. století, reformátorem

⁶⁸ Srov. ROMÁN: op. cit., 514-517.

kněžstva, iniciátorem lidových misí, zkušeným pastýřem duší, zakladatelem laických charitativních sdružení i dvou Společností apoštolského života. Rodem rozvážný gaskoňský sedlák, pohyboval se pokorně po boku mocných tehdejšího světa. Byl almužníkem královny Margot, rádcem královny Anny d'Autriche a členem francouzské královské rady. Nad to nade vše byl Vincenc de Paul apoštolem milosrdné lásky a stal se patronem všech charitativních děl.

Vincenc de Paul zemřel 27. září 1660.

3. ANALÝZA SPISŮ SVATÉHO VINCENCE DE PAUL Z POHLEDU INKULTURACE

V této části práce nejprve vymezím pojem inkulturace a několik základních pojmů, které s tématem souvisí. Je to důležité vzhledem ke správnému pochopení tématu a jeho interpretaci. V další části se budu věnovat vlastnímu tématu inkulturace.

Inkulturace evangelia v životě a díle Vincence de Paul je patrná na každém kroku. On sám nikdy nemluvil ani nepsal na toto téma. Jednoznačně však můžeme říci, že vnášet radostnou zvěst do života lidí tehdejší společnosti bylo jeho základním životním postojem.

Na základě charakteristických znaků francouzské kultury 17. století a charakteristik vincentské spirituality budu v poslední části této práce hledat paralely, jak evangelium proniklo a poznamenalo nejen samotnou kulturu, ale člověka jako jejího tvůrce a neoddělitelnou součást.

Vincenc de Paul zanechal po sobě dílo ve formě fungujících a rozvíjejících se společenství v rámci katolické církve. Jeho spisy představují především rukopisy dopisů, či zapsaných úterních konferencí pro kněze, misionáře⁶⁹ a dcery křesťanské lásky. Zachovalo se i několik zápisů ze zasedání charitativních sdružení. Dopisy, úterní konference pro kněze a misionáře i zápisy ze zasedání najdeme v souborném čtrnáctisvazkovém díle P. Coste. Konference pro dcery křesťanské lásky představují samostatné vydání. Vincenc sám není autorem žádné monografie.

3.1 Vymezení některých pojmů

Mluvit o inkulturaci evangelia znamená dotýkat se lidské existence podmíněné určitým prostředím. Člověk se do určité kultury rodí, přejímá její znaky a zároveň ji jako bytost společenská dotváří. Budu se tedy zabývat definicemi pojmů kultura, inkulturace a dotknu se i pojmu spiritualita z pohledu teologie. Spiritualita je v tomto případě předmětem inkulturace, proto považuji za potřebné ji definovat.

3.1.1. Kultura

Tento pojem se váže k realitě tohoto světa, ve které se odehrává konkrétní lidský život. Je to tedy „skutečnost stvořená člověkem, která mu umožňuje navazovat vztahy na

⁶⁹ Misionářem zde rozumíme člena Misijní společnosti sv. Vincence de Paul.

vyšší úrovni se světem přírody, která se v něm také projevuje, totiž rozvinout svoji dimenzi vztahů, společného. Kultura je tedy jako předivo spojující člověka s člověkem a různé skupiny navzájem. Předivo nejen sdílení, ale také prostředí, v němž se člověk pokouší vyjádřit vlastní pravdu, tvořivost a uskutečňovat smysl vlastní existence. Kulturou se rozumí významy a hodnoty sdílené skupinou. Hodnoty a významy, ve kterých se společenství setkává, vyjadřuje, sděluje, v nichž si rozumí, v nichž tvoří a rozvíjí se.⁷⁰

Kultura je tedy organizmus. Je však vytvořena člověkem poznačeným dědičnou vinou. Proto jako taková bude sama v sobě nutně sdílením dobra i zla. Inkulturace je očišťováním a vykupováním kultury.⁷¹ „Kultura proniknutá, očištěná, posvěcená a povznesená radostnou zvěstí nejenže zůstává sama sebou, ale dokonce je přiváděna k vyšší formě identity a rozvinutí se.“⁷²

Ještě se podívejme na propojení evangelia a kultury. Jestliže se Ježíš Kristus stal člověkem, narodil se do lidské reality, do kulturního prostředí. Evangelium v tomto pojetí je také kulturou. „Protože jádrem evangelia je Osoba Ježíše Krista, pravého Boha a pravého člověka, z hlediska kulturního evangelium znamená předivo božského a lidského v jednom (...). Kultura v evangeliu není pouze spojením lidí, kteří evangelium sdílí, nýbrž i spojením Boha s člověkem a člověka s Bohem, které zahrnuje sdílení mezi nimi.“⁷³

3.1.2 Inkulturace

Inkulturace by měla vést k tomu, aby se křesťanům podařilo vybudovat křesťanštější kulturu.⁷⁴ Tam, kde ještě evangelium neproniklo, můžeme mluvit o tom, že: „Inkulturací vtěluje církev evangelium do různých kultur a současně přivádí národy s jejich kulturou do svého společenství.“⁷⁵ A dále: „Zdaleka ne všechno, co se v jednotlivých kulturách nachází, je s evangeliem slučitelné. Inkulturace tudíž znamená také pozdvižení

⁷⁰ ŠPIDLÍK Tomáš, RUPNIK Marko Ivan, CAMPATELLI Maria, TENACE Michaelina, ŽUST Milan: *Nové cesty pastorální teologie. Krása jako východisko*. Olomouc: Centrum Aletti, 2008, 84-85.

⁷¹ Srov. POSPÍŠIL Ctirad Václav: *Hermeneutika mystéria*. Praha – Kostelní Vydří: Krystal OP – Karmelitánské nakladatelství, 2005, 149-150.

⁷² Tamtéž, 149-150.

⁷³ ŠPIDLÍK Tomáš, RUPNIK Marko Ivan, CAMPATELLI Maria, TENACE Michaelina, ŽUST Milan: *op. cit.*, 88.

⁷⁴ Srov. AZEVEDO Marcello de Carvalho: *Inkulturace a požadavky modernosti*. Olomouc: Centrum Aletti, 2000, 8.

⁷⁵ JAN PAVEL II.: *Encyklika Redemptoris missio*. Praha: Zvon, 1994, 59.

a posvěcení konkrétní kultury, která se stává prostředkem komunikace Božího sebedarování.⁷⁶

Západní kultura, a tedy i francouzská kultura 17. století, která byla již po tisíciletí utvářena křesťanstvím, nemusela být inkulturována v prvotním smyslu. Proto se budu zabývat inkulturací jako úsilím o nové sjednocení evangelia a kultury. „Inkulturu lze chápat jako způsob komunikace církve se sociálními skupinami, které se v procesu sekularizace církve a náboženství odcizily.“⁷⁷ Vincentská spiritualita klade důraz na člověka jako jedinečný obraz Boha, vtěleného Slova. Vzhledem k obsahu práce se budu držet definice M. Martinka, obohacenou o definici C. V. Pospíšila: „Každá inkulturace aktualizuje sklonění se Boha, Slova k člověku na tu úroveň komunikace, jíž je ten který člověk schopen vnímat a sdílet.“⁷⁸

Vincenc de Paul, aniž by mluvil o inkulturaci, vnímal odcizení u všech vrstev obyvatelstva a podle schopnosti vnímání jednotlivých skupin i lidí účinně reagoval. Inkulturace evangelia vincentské spirituality není ničím jiným než nahlížením člověka z pohledu Krista, vtěleného Slova a přinášením radostné zvěsti do všech dimenzí jeho života.

3.1.3 Spiritualita

Spiritualitou z pohledu teologie rozumíme konkrétní realizaci charismatu jako zvláštního daru Ducha Svatého. Tento dar odpovídá aktuálním potřebám církevního společenství.⁷⁹ V katolickém pojetí je tedy spiritualita spojená s působením Ducha Svatého a znamená specifický rys evangelia žitého v církvi jednotlivcem nebo skupinou. „Spiritualita je syntéza celého Kristova tajemství vytvořená pod vlivem Ducha Svatého tak, že uspořádává jeho jednotlivé prvky kolem konkrétního stavebního principu, jenž pak charakterizuje jeho celkový projev.“⁸⁰

⁷⁶ POSPÍŠIL: op. cit., 149-150.

⁷⁷ MARTINEK Michael: Ztracená generace? O duchovním dialogu mezi českou mládeží a katolickou církví. Svitavy: Trinitas, 2006, 104-105.

⁷⁸ Srov. POSPÍŠIL: op. cit., 154.

⁷⁹ Srov. KOHUT Vojtěch: Spiritualita, in: DE FIORES Stefano, TULLO Gofi (ed.): Slovník spirituality. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, 904-906.

⁸⁰ Tamtéž, 906.

3.1.4 Shrnutí

V této části jsem vymezila pojmy kultura, inkulturace a spiritualita. Vzhledem k tomu, že podkladem pro tuto práci jsou historické prameny, omezila jsem se na jejich úzké pojetí.

Inkulturace evangelia do prostředí Francie 17. století byla inkulturací do již křesťanské kultury. Proto lze mluvit o dialogu církve se sociálními skupinami na úrovni jejich chápání.

Pro vysvětlení pojmu spiritualita, ve smyslu daru Ducha Svatého prožívaného určitou skupinou v rámci katolické církve, postačí definice z pohledu teologie.

3.2 Prvenství Boha

Francie 16. a 17. století znala a trpce zakoušela následky kultu osobnosti. Touha po prvenství, slávě a uznání se projevovala na královském dvoře, v parlamentu, mezi šlechtou i v církvi. Obyčejně končila potyčkami, souboji a válkami, kterými nejvíce trpěli chudí.

Vincenc dokázal reagovat na znamení doby. Proti kultuře prosazování jednotlivce staví evangelium pokorného služebníka Božího, Ježíše Krista, který vše přenechává vůli Otcově.

3.2.1 Boží vláda v životě člověka

„Musíme pracovat na tom, aby se Bůh dostal dokonale k vládě nejdříve v nás, a potom v ostatních, a mojí chybou je, že se starám více o to, abych jej přivedl k vládě v jiných než sám v sobě.“⁸¹

Evangelium se stane srozumitelné prostému lidu jedině tak, že bude čitelné v životě Kristových následovníků. Vincenc tedy vybízel kandidáty Misijní společnosti takto: „Ten, kdo chce žít ve společenství, musí se ochotně rozhodnout žít na této zemi jako cizinec, existovat výlučně pro Ježíše Krista. Musí změnit své zvyky, usměrňovat náruživost, hledat jedině Boha, podrobit se mu ve všem, být přesvědčen, že přišel, aby sloužil a ne aby vládl, aby trpěl a ne aby vedl pohodlný život, aby pracoval a ne aby žil v lenosti a lhovosti. Musí vědět, že bude zkoušen jako zlato v ohni, že není možná

⁸¹ SAINT VINCENT DE PAUL: Correspondence. Entretiens. Documents. op. cit., II, 97.

vytrvalost bez pokořování se kvůli Bohu a že konečnou pravou cestou ke štěstí je žít v sobě touhu a myšlenku na mučednictví.⁸²

Jistého misionáře, který žárlil na pastorační úspěchy jiného, povzbuzuje: „Kněz, který by chtěl v Boží službě získat slávu, by musel umřít studem při pomyšlení na Ježíše Krista, kterému se dostalo jen potupy a kříže. Uvědomte si pane, že žijeme v Ježíši Kristu skrze jeho život. Náš život má být ukrytý v Ježíši Kristu a naplněn Ježíšem Kristem. Abychom totiž zemřeli jako Ježíš Kristus, musíme také žít jako on.“⁸³

Největší inspiraci čerpal Vincenc v evangeliu svatého Lukáše, který poukazuje na Boha jako princip milosrdné lásky vůči chudým Izraele. „Poslal mě, (...) abych přinesl chudým radostnou zvěst“ (L 4, 18). A Vincenc říká: „V našem povolání se ztotožňujeme s naším Pánem Ježíšem Kristem. Hlavním důvodem jeho příchodu na svět je starost o chudé. A kdybychom se ho zeptali, proč přišel na svět, odpověděl by: ‘Poslal mě hlásat evangelium chudým’...“⁸⁴

Dcerám křesťanské lásky řekl: „Společnost dcer křesťanské lásky vznikla proto, aby milovala Boha, aby ctíla Pána Ježíše Krista, aby mu sloužila jako svému ochránci a aby uctívala blahoslavenou Pannu Marii (...). Ano, mé dcery, máme následovat Syna Božího, který činil vše z lásky k Bohu.“⁸⁵

Aby mohl následovník Ježíše Krista hlásat evangelium chudým, musí sám ve svém nitru najít původce radostné zvěsti. „Pánové, snažme se vytvořit si vnitřní život, pečovat o to, aby v nás vládl Ježíš Kristus. Snažme se a nezůstávejme ve stavu ochablosti. Nerozptylujme se všedními a světskými city, které způsobují, že když se zabýváme tím, co máme před očima, nemyslíme na toho, který to stvořil. Modleme se, abychom se odpoutali od pozemských dober a hledali dobro nejvyšší. Hledejme tedy, pánové, (...) a co máme hledat? Hledejme Boží slávu, hledejme království Ježíše Krista.“⁸⁶

Vincenc byl hluboce zakořeněn v Bohu. Ten měl v jeho životě první místo a toto bylo jistotou chudých. Vidí Neviditelného po svém boku, hledá v něm útočiště jako člověk v nouzi. Zná jeho moc a ví, že s ním může všechno. „... takový člověk spoléhá jen na Boha, který je hlubinou dokonalosti, věčné, nejsvětější, nejdokonalejší bytí, nekonečně slavný, nepochopitelný, ale vše chápající. Toto poznání, které máme o Bohu, že je nekonečně vyvýšený nad každé poznání a chápání, je dostatečný důvod k tomu, abychom

⁸² SAINT VINCENT DE PAUL: Correspondence. Entretien. Documents. op. cit., I, 275.

⁸³ Tamtéž, I, 294-295.

⁸⁴ Tamtéž, XI, 108.

⁸⁵ SAINT VINCENT DE PAUL: Conférences aux Filles de la Charité. Paris: Soeurs de Saint Vincent de Paul, 1952, 13-14.

⁸⁶ SAINT VINCENT DE PAUL: Correspondence. Entretien. Documents. op. cit., XII, 130-131.

se hluboce pokořili v jeho přítomnosti a o jeho svrchovaném majestátu hovořili co nejuctivěji v úplné podřízenosti. V takové míře, v jaké ctíme Boha, budeme ho i milovat a tato láska vzbudí v nás neuhasitelnou touhu znát jeho dobrotu a získávat mu pravé ctitele.⁸⁷

Z řečeného vyplývá, že Bůh je středem vincenty ské spirituality a misionářské strategie.

3.2.2 Bůh, původce každého dobrého díla

Uznání Boha za tvůrce každého díla se u Vincence de Paul projevovalo jeho mlčenlivými skutky. Ve své pokoře využívá každé příležitosti, aby se za svými činy skryl. Ke vzniku Misijní společnosti se vyjádřil: „Mohli bychom snad považovat vznik našich misií za lidské dílo? Jednoho dne mne zavolali, abych vyzpovídal těžce nemocného ubožáka, který se těšil dobré pověsti a byl pokládán za jednoho z nejlepších, ne-li za nejlepšího člověka ve vsi. A přece, byl obtížen mnoha hříchy, které se neodvážil u zpovědi vyznat, jak to sám prohlásil v přítomnosti paní generálové, když jí řekl: ‘Paní, kdybych si nevykonal generální zpověď, byl bych zatracen pro své těžké hříchy (...).’ Ten člověk zemřel a zmíněná paní na základě této události pochopila nutnost generální zpovědi. Požádala mě, abych následující den kázal na toto téma (...). Když uvažuji o okolnostech, kterými si Bůh posloužil, aby pomohl ke zrodu Společnosti ve své církvi, přiznám se vám, že se neumím zorientovat, kde jsem, a vše, co vidím, mi připadá jako sen. Ó, toto není lidské dílo, ale Boží (...). Je jisté, že všechna díla, která někdo buduje jen z lidských a sobeckých pohnutek bez pravého cíle – Boží vůle, jsou určitě odsouzena k zániku.⁸⁸

O založení Společnosti dcer křesťanské lásky neústupně opakoval: „Paní Luisa de Marillac vůbec na to nemyslela; ani mne, ani P. Portail, ani té chudé dívce to na mysl nevstoupilo. V takovém případě nelze určit iniciátora díla. Podle pravidla svatého Augustina je třeba uznat, že je jím sám Bůh (...). On sám začal toto dílo, proto je to Boží dílo. Zapamatujte si, že Bůh učinil to, co nemohli udělat lidé.“⁸⁹ „Vidíte, mé dcery, toto byl začátek vaší Společnosti; nebyla takovou hned od počátku, jakou je nyní, a věřím, že ani nyní není takovou, jakou má být až splní úmysly, které má Bůh s ní.“⁹⁰

⁸⁷ SAINT VINCENT DE PAUL: Correspondence. Entretiens. Documents. op. cit., XI, 48.

⁸⁸ Tamtéž, XII, 7-9.

⁸⁹ Tamtéž, IX, 602.

⁹⁰ SAINT VINCENT DE PAUL: Conférences aux Filles de la Charité. op. cit., 166.

Co se týká povolání do Misijní společnosti, Vincenc je hluboce přesvědčen, že musí také pocházet od Boha. „Otcové, především vy, kteří vedete exercicie, máte se zvláště vyhýbat tomu, abyste kohokoli povzbuzovali ke vstupu do naší Společnosti. Exerçantům je potřebné pomáhat v jejich dobrých snahách, aby se sami uměli rozhodnout kde je jejich místo, kam je vede Bůh (...). Prosím, nechejme jednat Boha a spokojme se s tím, že můžeme být jeho spolupracovníky. Věřte, otcové, pokud bude Společnost takto postupovat, Bůh jí požehná ...“⁹¹

3.3 Pokora

Pokora je jeden ze tří základních pilířů vinčentské spirituality. Kristus je příkladem pokory a ona se má stát bytostným postojem jeho učedníků. Vincenc sám o ni usiluje a doporučuje ji. Ví, že právě tato ctnost činí z člověka věrohodného svědka evangelní zvěsti o spáse. Svět bohatství, moci a slávy, který pohrdá malými, pokorou opovrhuje.

3.3.1 Pokora jako základ evangelní dokonalosti

Vzorem evangelní dokonalosti pro misionáře i pro dceru křesťanské lásky je Ježíš Kristus. Jeho příklad vrcholí umýváním nohou. Tímto gestem vydává svědectví o pokoře, protože tato služba byla určena otrokům. „To, co se mne dotklo nejvíce, je, že náš Pán, učitel celého světa, se stává posledním a od lidí opovrženým. Ten, kdo chce nařizovat, nemá ducha našeho Spasitele, který přišel na svět, aby sloužil. Mnozí svatí Otcové poukazují na umývání nohou při Poslední večeři a také na to, že nechal své učedníky odpočinout.“⁹²

„Pokora, jakou nám Pán Ježíš tak často doporučoval slovem i příkladem, a její osvojení, na kterém má Společnost pracovat ze všech sil, musí splňovat tři podmínky. První je, abychom se upřímně považovali za hodné opovržení. Druhá je, abychom byli šťastni, když lidé poznají naše chyby a námi pohrdají. Třetí je, ukrývat to málo dobra, které Bůh koná v nás nebo skrze nás, vzhledem k naší vlastní malosti. Zde je základ evangelní dokonalosti a podstata duchovního života. Kdo bude mít tuto ctnost, dosáhne i ostatních.

⁹¹ SAINT VINCENT DE PAUL: Correspondence. Entretien. Documents. op. cit., XII, 315-316.

⁹² Tamtéž, XI, 137-138.

Ale kdo ji nemá vůbec, bude zbaven i toho dobra, které má, a bude žít ve stálém neklidu.⁹³

Každý misionář je povinen studovat. Je však důležité myslet na to, že studium kvůli vědomostem bez pochopení skutečného cíle vědy nese nebezpečí touhy stát se uznávaným, proslavit se jako intelektuál, či vědec. Vincencovo upozornění neznamena nepřátelství vůči vědě. Je to hluboce promyšlená snaha umístit vědu a poznání do perspektivy povolání a podřídít je apoštolským cílům Společnosti. „Všichni kněží mají povinnost získávat vědomosti, my však jsme k tomu zvláště vázání, a to vzhledem k úkolům, které nám uložila Boží prozřetelnost: exercicie pro kandidáty kněžství, vedení diecézních seminářů, misie (...). Vědomosti jsou potřebné. A já doplňuji, že učení a pokorní misionáři jsou pokladem Společnosti. Podobně dobří a zbožní doktoři teologie jsou největším pokladem Církve.“⁹⁴

3.3.2 Pokora představených

Vincenc sám na různých zasedáních charitativních sdružení naslouchal jiným a při rozhodování pokorně přijal názor většiny. Jedné paní se po jistém zasedání rady zdálo, že příliš lehce ustupuje jiným. Vincencova odpověď ženu odzbrojila: „Kéž Bůh nedopustí, drahá paní, aby mé názory potlačily mínění jiných. Ani nevíte, jak mě těší, že Bůh uskutečňuje svá díla bez mého prostřednictví. Vždyť já nejsem nic, jen ubohý člověk.“⁹⁵

Luise de Marillac řekl: „Když vás budou zahrnovat poctami a budou vám lichotit, v duchu si připomeňte výsměch, pohrdání a křivdy, které trpěl Boží Syn. Je jisté, že duch skutečně pokorný se poníží, ať se mu dostává úcty nebo pohrdání, a med se dělá z rosy, která padá na pelyněk i na růži.“⁹⁶

Jistý řeholník se obrátil na Vincence se žádostí, aby jako člen Rady svědomí použil svůj vliv, aby on mohl být jmenován biskupem, protože tak bude moci nejlépe posloužit církvi. Vincenc mu odpověděl: „... kdyby vás Boží prozřetelnost povolala k biskupskému úřadu, neobrátila by se na vás, abyste si ho sám vyhledával. Vnukla by to těm, kteří mají pravomoc jmenování do funkcí a biskupských hodností, aby vás zvolili, a vy byste nemusel udělat první krok a vaše povolání by bylo čiré a zajištěné. Zdá se však, že je

⁹³ SAINT VINCENT DE PAUL: Correspondence. Entretiens. Documents. op. cit., II, 7.

⁹⁴ Tamtéž, 126-128.

⁹⁵ ROMÁN: op. cit., 430.

⁹⁶ SAINT VINCENT DE PAUL: Correspondence. Entretiens. Documents. op. cit., I, 96-98.

potřebné něco zopakovat. Kdybyste si místo zajišťoval sám, neměl byste Boží požehnání, což si tak pokorná duše jako vaše nemůže přát.“⁹⁷

3.3.3 Pokora pravých služebníků

Vincenc z vlastní zkušenosti věděl, že pýcha ohrožuje člověka na jeho cestě k Bohu. Nadřazenost nad jinými je jen důsledkem této neřesti. „Nesmím hodnotit chudého vesničana nebo vesničanku podle jejich vzezření nebo viditelných znaků inteligence. Často ani vzezřením, ani duchem nepřipomínají rozumná stvoření, tak jsou neotesaní a přízemní. Obráťte však medaili a ve světle víry uvidíte, že právě tito chudí lidé jsou obrazem Božího Syna, který sám chtěl být chudý. Ve svém utrpení neměl téměř podobu člověka a pohané ho považovali za blázna, pro Židy byl pohoršením. Proto sebe sama považujte za hlasatele evangelia chudým. Bože můj! Jak krásní jsou chudí, když je vidíme v Bohu a hodnotíme jako Ježíš Kristus! Pokud v nich však vidíme jen tělo a ducha tohoto světa, zdá se nám, že jsou hodni pohrdání.“⁹⁸

Aby se misionář přiblížil chudému, sám přijme pohrdání. „Ó, Spasiteli, daruj nám tuto svatou ctnost, která ti náleží, kterou jsi ty přinesl do světa a kterou tak něžně s takovou náklonností miluješ. A vy, pánové, víte, že máte stále usilovat o tuto ctnost a zdokonalovat se v ní: a především se musíte bránit tomu, aby vás ovládala pýcha, ctižádost, marnivost, které jsou vašimi největšími protivníky. Ano, opakuji to znovu, každý z nás musí být ve svém nitru nesmírně spokojen, že nás mají za lidi omezené, málo ctnostné, že s námi zacházejí jako s nevzdělanci, že nás tupí, pohrdají námi, vytýkají nám nedostatky a na veřejnosti o nás mluví, že jsme nesnesitelní pro naši ubohost a nedostatky.“⁹⁹

Dcerám křesťanské lásky doporučoval pokoru jako poznávací znamení služebnic chudých: „Pravá vesnická děvčata se vyznačují velikou pokorou. Nehonosí se tím, co mají, nemluví vůbec o svých příbuzných, nemyslí si, že jsou duchaplná. Jsou upřímná. I kdyby měla něco více než jiné, necítí se důležitě, ale žijí tak jako ostatní (...). Musím vám říci, drahé sestry, že se mi dostává veliké útěchy vždy, když vidím mezi vámi ty, které mají tohoto ducha. Bůh buď za to veleben!“¹⁰⁰ A dále: „Ukažte mi mezi vámi sestru, která se cvičí v pokoře, takovou sestru, která se má za nic, která miluje pohrdání jak od představených, tak od spolusester, která si myslí, že je nehodná, že je na obtíž a že vše

⁹⁷ SAINT VINCENT DE PAUL: Correspondence. Entretiens. Documents. op. cit., IV, 164.

⁹⁸ Tamtéž, XI, 32.

⁹⁹ Tamtéž, XI, 57.

¹⁰⁰ SAINT VINCENT DE PAUL: Conférences aux Filles de la Charité. op. cit., 55.

koná nedokonale, ukažte mi takovou sestru a mohu vám říci, že je to pravá dcera křesťanské lásky. Ukažte mi však takovou, u které není známky pokory, která usiluje o to, aby ji ctili více než ostatní, která touží, aby byla považována za dobrou sestru Společnosti, za schopnou úřadu sestry služebnice. Ach, Spasiteli můj, taková má v sobě kořen pýchy nejhoršího druhu, podobný pýše zlého ducha, který se povyšuje nad druhé (...). Pravou dcerou křesťanské lásky je ta, která má roucho pokory a lásky, která miluje pohrdání, která je přesvědčena, že není schopna ničeho (...). Dcery mé, když mezi sebou vidíte takovou sestru, řekněte: Hle, pravá dcera křesťanské lásky. Nevidíme ji nikdy konat pro to, aby usilovala o uznání od jiných.“¹⁰¹

Pokora podle Vincenc de Paul je tou ctností, která přibližuje evangelium chudým a činí ho srozumitelným. Sám Bůh se ponížil v Ježíši Kristu. Můžeme říci, že pokora je jedním ze „způsobů komunikace církve se sociálními skupinami“¹⁰² na jejich úrovni chápání.

3.4 Prostota

Prostota je druhým pilířem vincentské spirituality. Je to ctnost, která činí člověka důvěryhodným. Vincenc čerpal z Ježíšova evangelního výroku: „Hle, já vás posílám jako ovce mezi vlky; buďte tedy obezřetní jako hadi a bezelstní jako holubice“ (Mt 10, 16). A dále: „Vaše slovo buď ano, ano – ne, ne; co je nad to, je ze zlého“ (Mt 5, 37).

Vincenc de Paul určil prostotu jako první ctnost misionářů. Kolik zla, nedorozumění až nevraživosti pramení z nedostatku prostoty, zakoušel ve vleklém procesu se stoupenci Jansenia. Zvláště ve styku se svým dávným přítelem Saint Cyranem se s bolestí vyjádřil o jeho dvojí taktice: „Všichni novátoři postupují stejně. Prošpikují své knihy protichůdnými tvrzeními, aby až je někdo zastihne v některém bodě, mohli se lehce hájit na jiném místě, kde mluví o opaku. Slyšel jsem mluvit opata Saint Cyrana, že kdyby v jedné místnosti hlásal nějaké pravdy lidem, kteří jsou schopni porozumět, a přešel by do jiné místnosti, kde jsou lidé méně chápaví, mluvil by opačně, protože tuto metodu používal a doporučoval náš Pán.“¹⁰³

¹⁰¹ SAINT VINCENT DE PAUL: Conférences aux Filles de la Charité. op. cit., 814-815.

¹⁰² Viz definice, str. 33.

¹⁰³ SAINT VINCENT DE PAUL: Correspondence. Entretien. Documents. op. cit., III, 365-366.

3.4.1 Prostota, evangelní ctnost

„Pán Ježíš Kristus od nás žádal prostotu holubice, která spočívá v prosté řeči o věcech tak, jak o nich myslíme, bez zbytečných poznámek, bez okolků, beze lsti, hledíce jen na Boha. Proto ať každý usiluje jednat v tomto duchu prostoty. Připomeňme si, že Bohu se líbí zjevovat prostým svá tajemství, která ukrývá před chytrými a rozumnými tohoto světa.“¹⁰⁴

Aby vesničané uvěřili evangeliu, musí být misionáři důvěryhodní. „Bůh je velmi prostý, anebo lépe je prostota sama. A proto, kde je prostota, tam přichází i Bůh (...). Kdo byl přistižen při lsti, již na něho nikdo nespolehá.“¹⁰⁵

A dále: „Prostota je velmi příjemná Bohu. Víte, že Písmo říká, že jeho radostí je mluvit s chudými duchem, kteří jsou upřímní a prostí. Chcete najít Boha? Mluví k prostým. Ó, Spasiteli můj! Bratři, vy, kteří cítíte touhu být prostými, jaké štěstí, jaké štěstí! Odvahu, protože vám byl dán příslib, že Bohu se zalíbilo přebývat s prostými lidmi.“¹⁰⁶

3.4.2 Prostota, ctnost chudých

„Bůh odepře učeným a sběhlým ve světských záležitostech schopnost vniknout do křesťanských pravd. A komu jí udělí? Prostému lidu, dobrému lidu. Toto nám poukazuje na rozdíl, který nacházíme ve víře rolníků a ve víře naší. Zjistil jsem a jsem přesvědčen, že pravou víru mají chudí. Bůh jim dává živou víru. Oni věří, dotýkají se, vychutnávají slova života. Nikdy nevidíme, že jsou v nemoci zarmoucení, že si stěžují, že jsou netrpěliví, že naříkají. Nikdy, anebo velmi zřídka.“¹⁰⁷

Dcery křesťanské lásky vybízí k tomuto postoji: „Dcera křesťanské lásky se netrápí pro lidské řeči anebo nad tím, co se stane, když poslechne. Nepřemýšlí o tom, co si o ní povídají, zda si jí váží, nebo ne, zda ji považují za ctnostnou, nebo ne. Málo jí záleží na tom, zda se jí posmívají, že slouží chudým, že prokazuje skutky milosrdenství. Sestra, která má ctnost prostoty, se vůbec pro toto netrápí.“¹⁰⁸

¹⁰⁴ SAINT VINCENT DE PAUL: Correspondence. Entretiens. Documents. op. cit., XII, 167-168.

¹⁰⁵ Tamtéž, XI, 50.

¹⁰⁶ Tamtéž, XII, 170.

¹⁰⁷ Tamtéž, X, 170-171.

¹⁰⁸ Tamtéž, IX, 605.

3.4.3 Prostota jako životní styl

Dcery křesťanské lásky, které nejsou řeholnicemi v klášteře, mají žít prostým stylem života. A to právě proto, aby se přiblížily k chudým, a tak poukázaly na evangelní zvěst. Podobně jako Ježíš Kristus, který neměl místo, „kde by hlavu složil“ (L 9, 58), dcery křesťanské lásky nebudou žít v prostředí, které skýtá určitou jistotu. Toto Vincencovo poselství se stalo základem pro vznik Společnosti dcer křesťanské lásky jako první společnosti apoštolského života. Byla to odpověď na výzvu doby.

„Nebudou se považovat za řeholnice, protože tento stav by neodpovídal pracím v jejich povolání. Ale protože jsou více vystavené příležitostem ke hříchu než řeholnice v klauzuře a mají za klášter domy nemocných a dům, kde bydlí představená, za celou najatý pokoj, za kapli farní kostel, za klášterní chodby ulice města, za klauzuru poslušnost, neboť mají chodit jen k nemocným a tam, kde to vyžaduje služba, za klášterní mříže bázeň Boží, za závoj svatou skromnost, a protože si nezabezpečují své povolání řeholními sliby, jen stálou důvěrou v Boží prozřetelnost a obětováním Bohu všeho, čím jsou a co konají službou v osobě chudých, z těchto důvodů mají tolik, ba ještě více ctností, než kdyby složily sliby v nějaké řeholi, a proto se snaží chovat alespoň tak zdrženlivě, usebraně a příkladně, jako pravé řeholnice ve svých kláštorech.“¹⁰⁹ Tento testament je součástí Konstitucí a stanov dcer křesťanské lásky.

Vincenc doporučoval prostotu jako styl života. Kněžím Misijní společnosti ji uložil jako hlavní ctnost. Nazval ji „malou metodou“. Kněží měli podle této metody kázat. Byla návratem k evangelnímu kázání, ke stylu Ježíše Krista, k podobenstvím z běžného života. Žádala úctu vůči stoupencům reformovaných církví, opatrnost v řeči, vyvarování se jakýchkoli útoků. „Již jsem vám kdysi řekl, že Pán požehná prostou a obyčejnou řeč, protože on sám učil a kázal právě tak. Kromě toho je nejpřirozenějším způsobem řeči a je srozumitelnější než jiné, vyumělkované. Lidu se více líbí a má z ní větší užitek. Věřte mi, otcové, že i divadelní herci si to uvědomili a změnili způsob řeči. Už nerecitují verše zvýšeným tónem, jako tomu bylo předtím. Nyní užívají střední tón, jakoby vedli s posluchači obyčejný rozhovor.“¹¹⁰

Podle malé metody měli misionáři vysvětlovat pravdy katolické nauky a jediným zájmem měl být návrat člověka k milosrdnému Otci. Vincenc prostotu chválí, protože je podstatou povolání apoštola chudých. „Prostoto, jak jsi přesvědčivá! Můžeš obrátit

¹⁰⁹ K. 12, in: Konštitúcie a štatúty dcér kresťanskej lásky. Nitra: Spoločnosť dcér kresťanskej lásky sv. Vincenta de Paul, 2005, 33-34.

¹¹⁰ SAINT VINCENT DE PAUL: Correspondence. Entretien. Documents. op. cit., VI, 378.

všechny! Ať žije prostota, její malá metoda, která je nejlepší ze všech a přináší více úcty, přesvědčuje bez hluku, který tolik obtěžuje posluchače!“¹¹¹

3.5 Služba jako projev lásky a milosrdenství Boha

Podle Vincence de Paul jsme všichni pozvaní následovat Krista ve službě. „Ježíš obcházel všechna města i vesnice, učil v jejich synagógách, kázal evangelium království a uzdravoval každou nemoc a každou chorobu“ (Mt 9, 35). Být Kristovým služebníkem vyžaduje učinit rozhodnutí na celý život. Sloužit chudému znamená sloužit Bohu. Vincenc to žádá od sebe i od svých spolupracovníků. „Páni a bratři, našim podílem jsou chudí, ano, chudí!“¹¹² Dcerám křesťanské lásky říká s radostí: „Sloužit chudým znamená sloužit Ježíši Kristu. Ach, milé dcery, tak velmi je to pravdivé! Vy sloužíte Ježíši Kristu v osobě chudých a to je taková pravda, jako že jsme zde.“¹¹³

3.5.1 Je jedna láska

Vincenc de Paul byl mužem činu jak v modlitbě, tak ve službě. Nikdy je od sebe neodděloval, ale důsledně hájil apoštolát jako prodloužení Boží lásky směrem k bližnímu. Kontemplace a činnost se v jeho pojetí prolínají a doplňují. „V Paříži žijeme téměř jako kartuziáni, protože když nekážeme ve městech, nevyučujeme katechismus a nezpovídáme, nikdo s námi neudrhuje styky a podobně ani my s nikým. Tato samota způsobuje, že toužíme po práci na venkově, a opačně, ta práce způsobuje touhu po samotě.“¹¹⁴

Vincenc povzbuzuje své bratry jak ke kontemplaci, tak k činnosti: „Apoštolský život je cennější než kartuziánská osamocenost, jinak by mu nedával přednost ani Jan Křtitel, ani sám Ježíš, kteří to učinili, když opustili poušť, aby kázali lidu. A už zcela odhlížíme od toho, že apoštolský život nevyklučuje rozjímaní, nýbrž je naopak obsahuje a potřebuje, aby lépe poznával věčné pravdy, které musí hlásat; a ostatně více prospívá bližnímu, jehož milujeme jako sami sebe a jemuž proto musíme nějakým způsobem pomoci, což poustevníci nečiní.“ A dále: „Církev se přirovnává k veliké sklizni, k níž je třeba dělníků, ovšem dělníků, kteří také něco dělají. Nic neodpovídá lépe evangeliu než

¹¹¹ SAINT VINCENT DE PAUL: Correspondence. Entretien. Documents. op. cit., XI, 286.

¹¹² Tamtéž, XII, 4.

¹¹³ Tamtéž, IX, 252.

¹¹⁴ Tamtéž, I, 122.

sebrat všechno světlo a sílu své duše v modlitbě, v četbě a v samotě, a pak vyjít a poskytnout lidem účast na tomto duchovním pokrmu. To je potom to, co dělal náš Pán a po něm jeho apoštolé; to znamená spojit službu Marty i Marie. Podobá se to činnosti holubice, jež spolkně polovinu potraviny, kterou sesbírala, a zbytek vloží svým zobákem do zobáčku mláďat, aby je nakrmila. To tedy musíme konat, a tak musíme svým dílem Bohu dokazovat, že ho milujeme. Celé naše dílo spočívá v činnosti.¹¹⁵

Je-li láska pravdivá, zajímá se o spásu bližního: „Nestačí, miluji-li Boha já, jestliže jej současně nemiluje můj bližní (...). Musíme se s bližním spojit v lásce, abychom se skrze Ježíše Krista spojili s Bohem.“¹¹⁶

Vincenc často překvapuje novou hierarchií hodnot. Služba nemocným a chudým není jediným výlučným požadavkem lásky. Je však prvořadá. „Jsou určité situace v životě, kdy není možné zachovat denní řád. Příkladu někdo právě v čase vašeho rozjímání a chce, aby sestra šla k nemocnému, který nutně potřebuje pomoc. Co udělá? Dobře udělá, když opustí svoji modlitbu a půjde. Bude v ní jen pokračovat, protože tak si to přeje Bůh. Vždyť láska je nade všechna pravidla a je třeba, aby se jí všechno podřídilo. Ano, ona je velká dáma. Máte konat tak, jak to ona žádá. V tomto případě to znamená opustit Boha pro Boha. Bůh nás volá k modlitbě, ale současně nás volá k chudým. A tomu se říká opustit Boha pro Boha.“¹¹⁷

Vztah člověka ke Kristu závisí od kvality vztahu k bližnímu. Náš život spočívá v činnosti, která se orientuje na Ježíše Krista v chudých. On je Bohem chudých. Je to tedy stále tatáž jediná láska, láska k Bohu a k bližnímu. „Je důležité pečovat o chudé v oblasti tělesné. Je však i pravdou, že nebylo v plánu našeho Pána, aby vaše Společnost pečovala jen o jejich tělo, protože k této službě nebudou chybět lidé. Záměrem našeho Pána byla vaše péče o duše chudých nemocných (...). I muslim i pohan mohou pomoci tělu (...). Tak se zrodilo rozhodnutí přidat pomoc duším ve službě, kterou poskytnete tělu.“¹¹⁸

3.5.2 Služba jako účast na utrpení světa

Sdílet život nejubožejších tohoto světa, navracet jim naději a lidskou důstojnost, to je výmluvným znamením inkulturace evangelia. Pro Vincence byla služba chudým jen jiným projevem lásky, lásky autentické, která se transformuje do skutků. „Bůh miluje

¹¹⁵ SAINT VINCENT DE PAUL: Correspondence. Entretien. Documents. op. cit., XI, 41.

¹¹⁶ Tamtéž, XIII, 127.

¹¹⁷ Tamtéž, X, 595.

¹¹⁸ Tamtéž, X, 333-334.

chudé, a tedy i ty, kdo milují chudé. Když totiž někoho milujeme, máme lásku i k jeho přátelům a služebníkům. A protože tato naše malá Misijní společnost se snaží s láskou sloužit chudým, kteří jsou Božími miláčky, můžeme doufat, že pro lásku k nim bude Bůh i nás milovat. Proto, bratři, s obnovenou láskou pojďme a dejme se do služby chudým a hledejme nejchudší a nejopuštěnější. Uznejme před Bohem, že oni jsou našimi pány a nadřízenými a že nejsme hodni, abychom jim prokazovali tyto naše drobné služby.¹¹⁹

Jednou z největších bolestí Vincence byli galejníci. Byla to rána na těle společnosti i státu. Žili v nelidských podmínkách. Přetrvávající války jen zhoršovaly jejich situaci. Protože nebylo možné zlikvidovat toto zlo, pokusil se Vincenc de Paul alespoň o jeho zmírnění. Luise de Marillac napsal: „Křesťanská láska k vězňům je nesrovnatelnou zásluhou před Bohem.“¹²⁰ V roce 1640 získal Vincenc trvalý důchod pro službu galejním otrokům. Tato služba byla svěřena dcerám křesťanské lásky. Vincenc i Luisa s obavami poslali první sestry do věznice. Sestry obstály ve všech zkouškách. Zvláště sestra Barbora Angiboust se v této službě osvědčila. Na konferenci po její smrti řekla jedna sestra: „Byla jsem s ní u galejníků. Velmi trpělivě snášela těžkosti, na které tam běžně narážela kvůli hrubosti těch lidí. I když se na ní rozlítili až tak, že házeli polévku a maso na zem a ošklivě jí nadávali, ona to snášela beze slov. Vše sesbírala ze země s vlídnou tváří, jako když nic zlého neřekli a neudělali. A ještě více, pět až šestkrát zabránila strážníkům, aby je bili.“¹²¹

Vincenc věděl z vlastní zkušenosti, že tato služba je velmi náročná. Služba galejním otrokům může být nahlížena jedině z pohledu mystiky, které Vincenc učil. Jen ona může animovat tak těžkou službu. Sestrám řekl: „Kéž je získáváte laskavostí a soucitem. Pamatujte na politováníhodný stav jejich duše i těla, v jakém se nacházejí. Nezapomínejte, že i oni jsou údy těla toho, který se stal otrokem, aby nás vykoupil z otroctví ďábla (...). Sestry mají být jako paprsky slunce, které pronikají přes nečistotu a neznečistí se (...). Jaké je to štěstí sloužit těm ubohým vězňům vydaným do rukou lidí, kteří nemají slitování! Viděl jsem, že s těmi ubohými lidmi jednají jako se zvířaty. To byl důvod, že Bůh přišel se svým milosrdenstvím. Boží dobrota jim prokázala dvojí dobrodiní. Koupil se pro ně dům a slouží jim jeho vlastní dcery, protože dcera křesťanské lásky je dcerou Boží.“¹²²

Dcery křesťanské lásky mají účast na životě chudých, aby chudí měli účast na Božím životě. Při jedné konferenci Vincenc řekl: „Abyste byly pravými dcerami křesťanské lásky, máte konat, co konal Boží Syn na zemi. A co hlavně konal? Pracoval pro

¹¹⁹ SAINT VINCENT DE PAUL: Correspondence. Entretien. Documents. op. cit., XI, 392-393.

¹²⁰ Tamtéž, I, 166.

¹²¹ Tamtéž, X, 645.

¹²² Tamtéž, X, 125.

bližní, navštěvoval a uzdravoval nemocné, poučoval nevědomé o tom, co je potřebné ke spáse. Dcery mé, jak jste šťastné, že jste byly povolány do stavu, který je tak milý Bohu ...¹²³

V té době existovalo nebezpečí, že dcery křesťanské lásky budou považovány za nově vzniklou řeholi. Vincenc se nestavěl odmítavě vůči řeholím. Prokazoval jim úctu a čest. Avšak klauzura by pro dcery křesťanské lásky znamenala ukončení služby chudým. Proto často říkal: „Kdyby se mezi vámi našla některá nerozumná a zaslepená, která by tvrdila, že máte být řeholnicemi, Společnost by se octla ve stavu přípravy na poslední pomazání. Chraňte se toho, mé dcery. A pokud byste byly ještě naživu, postavte se proti tomu, plačte, naříkejte a předložte to superiorovi. Každý totiž, kdo říká řeholnice, chce říci 'pod klauzurou', a dcery křesťanské lásky musí chodit na všechny strany.“¹²⁴

Vincenc zdůrazňoval stále, že nejdůležitější ctností dcer křesťanské lásky je láska k chudým. Jedině láska je schopna vnést do jejich života evangelium. Jednou vyprávěl událost, kterou zažil, když ho zavolali k umírající sestře. „Na mou otázku sestra Andrea odpověděla: 'Ne, nic mě netrápí, žádné výčitky svědomí, jen to, že služba chudým mi působila tolik radosti.' Já jsem se zeptal: 'Sestro, skutečně nemáte z minulosti nic, proč byste se měla bát?' 'Ne, otče, vůbec nic, jen to, že jsem cítila veliké uspokojení, když jsem chodila po vesnicích navštěvovat všechny ty dobré lidi. Letěla jsem k nim jako pták, abych jim posloužila.' Slyšely jste někdy něco podobného? Není to krásné vést tak svatý život a nemít výčitky svědomí ve chvíli smrti, kdy i svatí vnímají útoky zlého ducha?‘¹²⁵

3.5.3 Služba jako projev činné lásky

Vincenc byl člověkem s otevřeným srdcem. Jeho pohled nemířil jen na duchovní dobro lidí. Věděl, že k jejich duši se přiblíží zájmem o všechny oblasti života. Jeho činnost byla velmi promyšlená. Můžeme říci, že vstoupil do podstaty lásky k chudým. V pokynech je proto velmi konkrétní. Misionářům, kteří konali misie, řekl: „Dámy si přály, abych vás o něco požádal, jak to nyní činím, a současně vás informuji. Všude, kam jdete, máte zjistit počet chudých, kteří potřebují oblečení na nastávající zimu, abychom mohli posoudit množství výdajů a také abyste mohli připravit oblečení včas. Zdá se, že bude lepší koupit hrubé sukno než kepr. Napište i jména chudých, aby se při rozdělování dostalo jim a ne

¹²³ SAINT VINCENT DE PAUL: Conférences aux Filles de la Charité. op. cit., 10-11.

¹²⁴ SAINT VINCENT DE PAUL: Correspondence. Entretiens. Documents. op. cit., X, 638.

¹²⁵ Tamtéž, IX, 684.

těm, kteří to nepotřebují. Musíte to dobře rozlišit, a proto byste měli jít k nim domů a podle skutečnosti posoudit ...¹²⁶

Ve věci odložených dětí předložil Luise de Marillac závěry ze zasedání: „Na posledním shromáždění se dámy rozhodly poprosit vás o pokus s odloženými dětmi. Jde o to, abychom se přesvědčili, zda bude možné krmit je kravským mlékem. Pro tento cíl je potřebné obstarat dvě nebo tři krávy. Je pro mne velikým potěšením, že právě na vás se obrátila Boží prozřetelnost s touto záležitostí. Vím, že je ještě mnoho věcí, o kterých bude potřeba v této souvislosti mluvit. Promluvíme si o nich.“¹²⁷

Dcerám křesťanské lásky radí, aby se vždy držely rozhodnutí lékařů, pokud jde o nemocné. „Vidíte, milé sestry, že máte být přesné v zachovávání všeho, co páni lékaři nařídí, protože kdyby se něco nepříjemného stalo u některého nemocného, jste za to zodpovědné, není-li to něco z toho, co jsme již vzpomněli, kupříkladu náhlý obrat, zhoršení nemoci, horečka, pocení nebo jiné.“¹²⁸

Vincenc se vyjadřuje konkrétně i k přístupu vůči nemocným chudým: „... hlavní starostí kromě lásky k Pánu Bohu a snahy zalíbit se jeho božské velebnosti má být služba chudým, kterou mají konat velmi laskavě, srdečně, mají se dělit s jejich bolestí, vyslechnout jejich nářky, jak to dělá dobrá matka, vždyť oni vidí ve vás své duchovní matky, své pěstounky, osoby od samotného Pána Boha poslané k jejich službě. Jste tedy určené představit jeho dobrotu těmto ubohým nemocným. Tato Boží dobrota se projevuje vůči sužovaným jemností a laskavostí ...“¹²⁹

Za znetvořenou tvář chudého poznával Vincenc tvář Boží. V množství činností vedl zápas o povznesení lidské důstojnosti. V době, kdy se s člověkem zacházelo jako se zbožím, pro Vincence stále zůstává neopakovatelným obrazem Boha, jedinečným uměleckým dílem.

Když zakládá první bratrstvo v Châtillon-les-Dombes, napíše tato pravidla: „Nejprve je potřebné zajistit nemocným obsluhu. Kvůli tomu si práci rozdělí a každá se postará o chudé jiný den. Při první návštěvě přinesou nemocnému čistou košili, podle potřeby zajistí postel a další nezbytné věci. Kříž umístí tak, aby nemocný na něj viděl. Ta, která přijde právě na řadu, připraví jídlo a přinese ho nemocnému. Když k němu přichází, pozdraví ho s láskou. Přisune stolec k posteli, položí na něj ubrousek, tác, lžičky a kousek chleba. Pomůže nemocnému umýt si ruce a pomodlí se s ním. Polévku nalije do misky,

¹²⁶ SAINT VINCENT DE PAUL: Correspondence. Entretiens. Documents. op. cit., VI, 367-368.

¹²⁷ Tamtéž, I, 417.

¹²⁸ SAINT VINCENT DE PAUL: Conférences aux Filles de la Charité. op. cit., 909.

¹²⁹ Tamtéž, 686.

maso dá na talíř. Pak srdečně, ve jménu laskavého Ježíše a jeho Matky, pozve nemocného k jídlu, a to vše s láskou, jakoby to konala pro svého syna anebo pro samotného Boha, který dobro prokázané chudým považuje za dobro prokázané sobě. Je-li to potřebné, nakrájí maso na kousky a nalije nápoj do sklenice. Když to učiní, řekne nemocnému několik slov o našem Pánu tak, aby ho potěšila v jeho utrpení.“

Pravidla obsahují i jídelní lístek pro nemocné, který se shoduje se zvyky té doby: „Každý nemocný má dostat tolik chleba, kolik chce, a také porci skopového nebo telecího – na oběd vařeného, k večeři pečeného – kromě nedělí a svátků, když jim je možné dát vařenou slepici. Dva nebo třikrát v týdnu dostanou k večeři sekané maso. Ti, kteří nemají horečku, dostanou denně čtvrtku vína – půl čtvrtky ráno a půl v poledne. V pátek a v jiných postních dnech dostanou k obědu kromě polévky dvě vejce a porci másla, a to stejné k večeři. Vejce se připraví podle jejich chuti. Pokud bude možné dostat ryby za přijatelné ceny, je třeba jim je dávat, ale jen k večeři. Toto vše konají členky bratrstva z lásky k chudým a ne s ohledem na úctu u lidí.“¹³⁰

V některých městech, kde již byla protestantská převaha, vytvořilo se napětí ve vztazích s katolíky. Podobně tomu bylo v Sedanu. V tomto městě působili kněží Misijní společnosti, kteří začali vstupovat do polemik s protestanty. Nic se Vincenci neprotivilo více než násilí páchané ve jménu náboženství. Vybízí tedy bratry, aby se vrátili k poslání, ke kterému byli pozváni. Tímto posláním je účinná láska ke všem. Píše: „Když vás král poslal do Sedanu, udělal to pod podmínkou, že se nebudete pouštět do hádek s heretiky ani z kazatelny, ani osobně, protože to přináší malý užitek a nejčastěji to znamená více hluku než ovoce. Šlechetný život a křesťanské ctnosti v denní praxi přivádí zbloudilé na správnou cestu a katolíky na ní utvrzují. Jen tak bude moci Společnost udělat něco dobrého v Sedanu, zvláště když se k dobrému příkladu přidá zachovávání ctností, vyučování lidu podle naší metody, kázání proti různým neřestem a zlým zvykům, přesvědčování lidí, aby byli ctnostní, kázání o kráse a potřebě praktikování ctností a o způsobu, jak je získat. To je hlavní oblast vaší práce. Kdybyste chtěli hovořit o nějakých sporných otázkách, nechejte toho ...“¹³¹

Vincenc se dokázal sklonit k lidské bídě a zmírňovat ji. Nemohl se však ztotožnit s těmi, kteří místo milosrdné Boží tváře hlásali přísnost Boha. Milosrdenství bylo pro něho základem naděje hříšníků. A to i ve vztahu k jinověrcům.

Nakonec děkuje Bohu za dar služby: „Ó, Spasiteli, jaké štěstí, že žiji ve stavu lásky k bližnímu, ve stavu, ve kterém se k tobě přibližuji v modlitbě a stále ti obětuji to, co

¹³⁰ SAINT VINCENT DE PAUL: Correspondance, entretiens, documents, XIII, 427-428.

¹³¹ Tamtéž, VIII, 526.

konám! Dej mi milost poznat štěstí, že mohu milovat tento blažený stav a přispět k tomu, aby se tato láska projevovala ve Společnosti nyní, zítra a vždy. Amen.“¹³²

3.6 Zapojení laiků do služby církve

Budeme-li pozorně zkoumat životní dílo Vincence de Paul, musíme říci, že byl otevřený k dělbě poslání. Ve skutečnosti přijal všechny ochotné osoby k uskutečnění Božího díla. Uměl rozdělit úkoly a zaangažovat všechny kategorie lidí. Uvedl do pohybu plán evangelizace a charitativní služby, na kterém měli podíl jak kněží a zasvěcené osoby, tak laici, ženy i muži.

„Dnes je nemálo institutů, které pod vlivem nových okolností docházejí k závěru, že svoje charisma mohou sdílet spolu s laiky; proto je zvou důrazněji k účasti na spiritualitě a misi daného institutu.“¹³³ Myšlenka společného sdílení má původ ve Druhém vatikánském koncilu. V Dekretu o apoštolátu laiků mluví o spolupracovnících při hlásání pravdy.¹³⁴

Vincenc nikdy nemluvil na téma společného sdílení poslání. Je však jisté, že laikům dal na něm účast. Důkazy nacházíme v jeho díle. První charitativní sdružení v Châtillon-les-Dombes vzniklo díky dvěma laickým osobám, paní de Chaissagne a Charlotte de Brie. Ve Folleville to byla rodina de Gondi, která ho provázela činností na území svého panství, kde poznal naléhavost evangelizace chudých. V návaznosti na Folleville začal konat misie na dalších pozemcích této rodiny. Na těchto územích se nacházelo asi třicet až čtyřicet aglomerací. Po skončení misí v každé z nich bylo utvořeno charitativní sdružení.

Dalším ze způsobů účasti laiků na poslání hlásání evangelia chudým byl experiment v Mâcon. Měl ukončit žebrání ve městě. Bylo o něm podrobněji pojednáno ve druhé části této práce. Víme, že to byl projekt, do kterého zainteresoval celé město včetně městské rady, biskupa, dvou kapitul kanovníků a obchodníky. Vincenc později v dopise Luise de Marillac zhodnotil tento projekt takto: „Když jsem zakládal bratrstvo v Mâcon, všichni se mi smáli a ukazovali na mne na ulici prstem. Ale když se věc podařila, každý plakal radostí a městští radní mi projevovali takové pocty, které jsem nemohl unést. Proto

¹³² SAINT VINCENT DE PAUL: Correspondance, entretiens, documents, XII, 276.

¹³³ JAN PAVEL II.: Vita consecrata: Zvon, 1996, 64-65.

¹³⁴ Srov. DRUHÝ Vatikánský koncil: Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem* (ze dne 18. listopadu 1965), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995, 391, čl. 6.

jsem byl nucen tajně odejít, abych se vyhnul potlesku. Je to jedno z nejlépe fungujících bratrstev.“¹³⁵

Bratrstva se utvářela ve všech městech, takže se Vincencovo charisma rychle šířilo. Účast laiků na poslání hlásání evangelia chudým a práce s nimi, jak ji rozvinul svatý Vincenc, jsou skutečně výjimečné.

Důkazem toho je dnes takzvaná vincentská rodina, která sdružuje kromě tří společností apoštolského života dalších sedm laických společenství. Působí ve všech světadílech a téměř ve všech zemích světa. I nadále, podobně jako v době svatého Vincence, zasvěcení i laici spolupracují na zmírnění utrpení chudých tohoto světa.

Na závěr uvádím prohlášení Mezinárodní vincentské rodiny, které formulovali zástupci jednotlivých společenství na svém setkání v Římě v roce 2000: „My, členové mezinárodní vincentské rodiny, vyzýváme všechny národy, aby se sjednotili k naslouchání těch, kteří trpí nedostatkem a tak mohli dát na něj odpověď. Společně můžeme uskutečnit to, co nemůžeme udělat odděleně jako jednotlivci. Otevřeme dveře této možnosti. Pak my všichni, bohatí i chudí světa, budeme moci sjednotit svá srdce a spojit své ruce na pouti třetím tisíciletím.“¹³⁶

¹³⁵ SAINT VINCENT DE PAUL: Correspondance, entretiens, documents, XIII, 833.

¹³⁶ Deklarace „Ve jménu chudých“. Mezinárodní setkání vincentské rodiny. Řím: leden 2000.

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsem se pokusila nastínit, jak vincentická spiritualita přispěla k inkulturaci evangelia ve Francii 17. století.

Snažila jsem se popsat historický kontext, do kterého se Vincenc de Paul narodil. V tomto kontextu, ve kterém se formovala jeho osobnost a postupně se ukazovalo jeho charisma, utvářela se i spiritualita a uskutečňovala inkulturace evangelia. Rozborem jeho duchovní nauky, která je ponejvíce obsažena v korespondenci a konferencích, jsem poukázala na originální způsob, kterým vnášel radostnou zvěst do svého prostředí. Jeho výroky jsem seřadila podle charakteristických rysů spirituality.

Doba Vincence de Paul byla složitá jak politicky, tak kulturně i nábožensky. Boj o moc, náboženské a občanské války, nesly s sebou následky jako chudobu, nemoci a utrpení všeho druhu. Na druhé straně to byla doba velkých osobností i náboženské obnovy.

Vincenc se na své cestě povolání setkával s různými událostmi a osobnostmi, které ovlivnily jeho život. Především se ale nechával plně ovlivňovat evangeliem, ze kterého vycházelo veškeré jeho úsilí. Tímto se stával vnímavým na znamení doby a učil se na ně reagovat.

Základem vincentické spirituality je evangelní poselství o hlásání radostné zvěsti slovem a skutkem. Stojí na třech pilířích, které Vincenc nazýval základními ctnostmi služebníka chudých. Je to pokora, prostota a láska vyjádřená konkrétní službou.

Pokora pomáhá člověku přiznat Boží prvenství v jeho životě. Přibližuje ho k Bohu i k lidem, zvláště k těm, kteří jsou na okraji společnosti. Pokora byla a je protihodnotou bohatství moci a slávy. Vybrat si poslední místo a sloužit chudým je tedy jedním ze základních požadavků evangelia. „... Syn člověka nepřišel, aby si dal sloužit, ale aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za mnohé“ (Mk 10, 45).

Prostota se má projevovat ve stylu života misionářů, dcer křesťanské lásky i členů charitativních sdružení. Vincenc věděl, že tato ctnost činí člověka plně závislým na Boží prozřetelnosti a dává jeho slovům i skutkům věrohodnost i účinnost. Je přímou cestou k Bohu i k lidem. Vincenc sám často připomínal, že Bůh dává mnoho milostí právě prostým. Vycházel z Ježíšovy modlitby: „Velebím tě, Otče, (...) že jsi tyto věci skryl před moudrymi a rozumnými, a zjevil jsi je maličkým“ (L 10, 21).

Láska k Bohu a k bližnímu je první a největší příkázání. Je tedy opakem sobectví a sebestřednosti. „Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna ...“ (J 3, 16). Milovat Boha znamenalo pro Vincence milovat bližního činnou láskou. Je to Bůh, který se

chce darovat člověku prostřednictvím druhého člověka. Právě toto pochopil Vincenc de Paul. Ducha Ježíše Krista vnímal jako ducha milosrdné lásky, která se projevuje skutky a kterou lidé na sobě konkrétně pociťují. Tím si vysloužil titul „mystik činu a apoštol milosrdné lásky“.

V době svatého Vincence se ještě nemluvílo o službě laiků v církvi. Až Druhý vatikánský koncil vydává Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem* a pastorální konstituci *Gaudium et spes*. Můžeme tedy říci, že Vincenc de Paul předběhl dobu takřka o tři sta let, když přiměřeně tehdejším možnostem zapojil laiky do služby evangeliu.

Dnes, více než jindy, je třeba, abychom se vrátili k pramenu života, ke Kristu. Vincenc de Paul objevil v osobě Ježíše Krista, „adorátora Otce, služebníka jeho úmyslu lásky a evangelizátora chudých“ (K. 8a). Takto ho potom důsledně následoval v modlitbě i ve službě. Bez mnoha slov uskutečňoval inkulturaci evangelia, jako „sklonění se Boha, Slova k člověku na tu úroveň komunikace, jíž je ten který člověk schopen vnímat a sdílet“¹³⁷.

Z řečeného vyplývá, že inkulturace evangelia se díky vincentenské spiritualitě, tedy spiritualitě milosrdné lásky, ve Francii 17. století uskutečnila. Ježíš řekl: „Chudé máte vždycky s sebou ...“ (J 12, 8). Z tohoto pohledu je vincentská spiritualita stále živá a aktuální. Žije v těch, kteří se nechávají uchvátit evangeliem a charismatem i osobností svatého Vincence de Paul.

¹³⁷ Viz definice, str. 39.

SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ

Prameny

Konštitúcie a štatúty Dcér kresťanskej lásky svätého Vincenta de Paul, vydané pre vnútornú potrebu Spoločnosti dcér kresťanskej lásky sv. Vincenta de Paul, Nitra, 2005.

SAINT VINCENT DE PAUL, *Conférences aux Filles de la Charité*, Paris: Soeurs de Saint Vincent de Paul, 1952.

SAINT VINCENT DE PAUL, *Correspondence. Entretiens. Documents.*, Paris: P. Coste, 1920-1925.

Dokumenty cirkve

DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL: Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem* (ze dne 18. listopadu 1965), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995.

JAN PAVEL II.: Encyklika o stálé platnosti misijního poslání *Redemptoris missio*, (ze dne 7. prosince 1990), Praha, Zvon, 1994.

JAN PAVEL II.: Posynodální apoštolská adhortace o zasvěceném životě a jeho poslání v církvi a ve světě *Vita consecrata*, (ze dne 25. března 1996), Praha, Zvon, 1996.

Sekundární literatura

AZEVEDO, Marcello de Carvalho, *Inkulturace a požadavky modernosti*. Olomouc: Centrum Aletti, 2000.

Bible, Český ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2006.

ČORNEJ, Petr, KUČERA, Jan P., VANÍČEK, Vratislav a kolektiv, *Evropa králů a císařů*, Praha: Ivo Železný, 2005.

DE FIORES, Stefano, TULLO, Gofi (ed.), *Slovník spirituality*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. Heslo: spiritualita.

DODIN, André, *Spiritualita sv. Vincence de Paul*, Olomouc: MCM, 1996.

- CHARPY, Elizabeth, *Contre vents et marées, Louise de Marillac*, Paris: Compagnie des Filles de la Charité, 1988.
- FERRO, Marc, *Dějiny Francie*, Praha: Lidové noviny, 2006,
- KADLEC, Jaroslav, *Dějiny katolické církve III.*, Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci, 1993.
- KRAUS, Jiří a kolektiv autorů, *Nový akademický slovník cizích slov*, Praha: Academia, 2006.
- MARTINEK, Michael, *Ztracená generace? O duchovním dialogu mezi českou mládeží a katolickou církví*, Svitavy: Trinitas, 2006.
- MÉVEL, Jean-Pierre, *Dictionnaire Hachette Encyclopédique illustré*, Paris: Hachette Livre, 1994.
- MEZZADRI, Luigi, *Putovat' s modlitbou a s láskou*, Bratislava: Charis s.r.o, 2002.
- POLÁČEK Klement: *Slnko prerazilo mrákavy*. Trnava: SSV, 1992
- POSPÍŠIL, Ctirad Václav, *Hermeneutika mystéria*, Praha – Kostelní Vydří: Krystal OP – Karmelitánské nakladatelství, 2005.
- SCHINDLER, Eugen, CM, *Vincent de Paul - otec chudobných*, Bratislava: Charis s.r.o., 2000.
- ŠPIDLÍK, Tomáš, RUPNIK, Marko Ivan, CAMPATELLI, Maria, TENACE, Michaelina, ŽUST, Milan, *Nové cesty pastorální teologie. Krása jako východisko*, Olomouc: Centrum Aletti, 2008.

Články

- DELOF Turbet G: Saint Vincent de Paul, a-t-il été esclave à Tunis?, in: Revue d'Histoire de l'Église de France 7/1972.
- HEROLD Miroslav: Louis Lallement, in: Jezuité 6/2000.
- HERRMAN Claire: Montmirail a sv. Vincent, Pôsobenie P. Vincenta v Montmirail, in: Ozveny Spoločnosti 6/2006.

ANGLICKÁ ANOTACE

Enculturation of the gospel of Vincent de Paul's spirituality into the life of 17th century France

The text is divided into four parts. The first part concerns the historical and religious framework of the French society in 16th and 17th century, which is the period connected with the efforts to restore the spiritual and moral life of the society.

The second part is dedicated to the life and work of Vincent de Paul, the initiator of the spirituality, a great reformer of the internal restoration of the Church in 17th century and the main patron saint of all charity works.

The next part specifies the terms spirituality, culture and enculturation to help us understand the importance of the charity societies development for communication between the Church and various social groups on the level appropriate to their understanding.

The last part describes specifically the enculturation of the gospel and spirituality of Vincent de Paul in the work of the Congregation of Priests of the Mission, the Congregation of the Daughters of Charity and the Ladies of Charity. The three main virtues as the columns of the spirituality are discussed: humility, chastity and attendance as the demonstration of active love.

Key words:

Spirituality

Enculturation

Vincent de Paul

Louisa de Marillac

Daughters of Charity